

Rapport

VERNEVERDI – SÅRBARHET – MULIGHETER

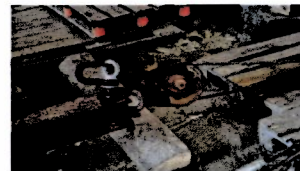
ROGNANFJÆRA 2010

Arbeidet har omfattet vurdering av verneverdier, sårbarhet og muligheter i bygninger, anlegg og uteområder i Rognanfjæra. Rapporten skal benyttes som grunnlag for videre prioriteringer og strategier for bruk av Rognanfjæra. Arbeidet er utført i forbindelse med prosjektet *Rognanfjæra*, som er del av *Den verdifulle kystkulturen* i Riksantikvarens Verdiskapingsprogram.

Arnstein Brekke og Ellen M Devold

Oppdragsgiver: Verdiskapingsprosjektet Rognanfjæra, Saltdal kommune

Oppgavens omfang

Dokumentasjonen og analysene omfatter bygnings- og anleggsmessige forhold. Arbeidet har i hovedsak omfattet byggene i strekningen fra Haagensenverkstedet i vest til Bryggene i øst, men Vesterfjæra, båtskjuytene og eldre boliger på Rognan omtales også kort.

Elektroteknisk utstyr og VVS-teknikk er ikke omtalt. Deler av dette kan også ha kulturminneverdi og bør vurderes senere. Brannteknikk er ikke vurdert annet enn med generelle kommentarer knyttet til enkelte bygg. Universell utforming er ikke vurdert og heller ikke energieffektivitet.

Der annet ikke er oppgitt er fotografiene tatt av Ellen M Devold

Sammendrag

Rognanfjæra består av betydelige tekniske og industrielle kulturminnene fra det tjuende århundret med høy kulturhistorisk verdi. Verdien knytter seg både til anleggenes som kilder til forståelse av virksomheten som har utspilt seg her, og til hvordan bygninger og områder kan bidra til at befolkningens får en rik opplevelse av omgivelser og historie.

Det har vært et brudd i bruken av bygninger og anleggene i området fordi fartøybyggingen som kontinuerlig virksomhet har opphørt. Ny aktivitet har kommet inn med Kai Lindes båtbyggeri og noe ettersyn og vedlikehold av båter og fartøyer i enkelte andre bygg basert på frivillighet. En del bygg benyttes som lager og ett bygg leies ut til en biloppretter.

Alle bygningene i fjæra er fra 1900-tallet. Bygninger og anlegg omfatter ulike stolpe- og bindingsverkskonstruksjoner i tre, samt betong og stål bygg og anlegg. Tilstandsgraden er gjennomgående bra i alle bygg i den forstand at alle byggene kan bevares på lang sikt, kun med mindre tiltak. Utfordringen ligger i å finne ny bruk av bygningene som økonomisk og samfunnsmessig sett er levedyktig og som samtidig ikke forringer Rognanfjæras kulturhistoriske verdi. Uteområder, kaianlegg og slipper er mer preget av endringer enn byggene. Det er helt avgjørende for å opprettholde Rognanfjæras kulturhistoriske verdi og identitet å bevare fjæra i de områder der utfylling ikke er gjort.

Bygg og anlegg har stort potensial for ulike former for bruk. Flere av byggene er likevel sårbare i den forstand at ikke alle typer nye funksjoner med tilhørende krav, kan innpasses i byggene uten tap av kulturhistoriske verdier. Området bør vurderes samlet og også sees i sammenheng med Rognan sentrum for øvrig.

Ytterligere dokumentasjon bør utføres i Saltdalsverftet, Haagensenverkstedet, Dragesaga og saga i Vesterfjæra, samt Dragebrygga meget snart før ytterligere utstyr og innredning som bidrar til forståelse av hvordan bygningsanleggene har vært brukt, går tapt.

En strategi for bruk av området må utarbeides med påfølgende forvaltningsplaner for alle bygg og anlegg. Målet med forvaltningsplanene er å sikre at kulturhistoriske verdier ikke går tapt under vedlikehold, oppgradering og bruk av bygg og områder.

Tilstandsanalyser med budsjett for istandsetting er utarbeidet for Dragesaga og Liengnaustet. Slike analyser kan utarbeides for alle byggene og de kan være del av grunnlaget for forvaltningsplanene.

Innholdsfortegnelse

INNLEDNING	5
KULTURMINNER FRA BÅT- OG FARTØYBYGGINGEN I SALTDAL	5
BOLIGARKITEKTUREN	6
BÅTSKJYTTER	6
VERNEVERDIER	8
DOKUMENTASJON OG ANALYSE AV ENKELTANLEGG	9
HAAGENSENVERKSTEDET	10
DRAGESAGA	14
DRAGEBRYGGA	19
DRAGEVERFTET	24
NERVERKSTEDET	30
LIENGAUSTET	34
LAMINATVERKSTEDET	38
SALTDALSVERFTET	41
HANSENNAUSTET	47
BRYGGENE	52
KULSETHBRYGGA	53
COOPBRYGGA/SAMVIRKEBRYGGA	55
OLSENBRYGGA	57
NÆSTBYBRYGGA	59
OPPSUMMERING AV VIKTIGE TREKK OG MULIGHETER.....	62
ROGNANFJÆRA HAR HØY KULTURHISTORISK VERDI OG ER SÅRBAR FOR INNGREP	62
EN FJÆRE INNERST I EN FJORD	63
BYSIDE OG SJØSIDE – MUSEUM, NÆRING OG BOLIGER?	64
UTEOMRÅDENE MED LAGERPLOSS, SLIPPER OG KAJER ER VIKTIGE DELER AV KULTURMILJØET	64
REINE BOLIGBYGG I FJÆRA VILLE PRIVATISERE OMRÅDET	65
DE STORE AREALENE KAN FYLLES MED MANGE ULIKE AKTIVITETER OG VIRKSOMHETER.....	65
OM MUSEUMSAKTIVITETER	66
ARBEIDSOMRÅDER OG TILTAK.....	67
BYGNINGSVERN	67
ØKONOMISKE FORUTSETNINGER	67
JURIDISKE VIRKEMIDLER	68
OPPFØLGING PÅ KORT SIKT	69
TILSTANDSVURDERING OG FORVALTNINGSPLANER	69
DOKUMENTASJON AV ANLEGGENE SOM TEKNISK-INDUSTRIELL KULTURMINNER.....	69

INNLEDNING

Kulturminner fra båt- og fartøybyggingen i Saltdal

Bygningene og miljøet bevart på Rognan utgjør vesentlige tekniske og industrielle kulturminner. De er et sterkt symbol for Saltdals vei fra en tradisjonell næring med et enestående omfang, basert på stedeegne ressurser og kompetanse, til en industriell næring som en periode var av de største miljøene i Norge i sitt slag. Virksomheten som har foregått her har skapt kulturelle forutsetninger for at Saltdal fortsatt har en omfattende industri. Denne åpenbare symbol- og identitetsverdien forsterkes av den sentrale plasseringen på Rognan, og mot sjøen.

Båtbyggingen har lange røtter i Saltdal, og byggingen foregikk på gårdene opp gjennom dalen, med furuskogen som råstoff og med elva som transportåre. I Rognanfjæra hadde gårdene flere titalls storbåtnaust. Da fartøybyggingen kom i gang tidlig på 1900-tallet ble naustene omgjort til verksteder. Vest og øst i fjæra ble det etablert to store bedrifter med slipper og bedding. De utviklet seg ut gjennom 1900-tallet, og Drageslippen i øst var det siste av disse som var i drift, helt til etter 2000. De fire store bryggene i midten ble etablert som følgende av økende handel og på grunn av behovene til båt- og fartøybyggingen. Mellom bryggene og Drageslippen i øst ble det på 1950-tallet etablert tre større båthaller bygd i tre. De ble fortsatt kalt naust, Liengnaustet, Olsennaustet og Hansennaustet. Olsennaustet ble revet da Olsen og Hansen etablerte Saltdalsverftet og bygde den store Rødhallen (Saltdalsverftet) i 1983. Bygningene i Vesterfjæra er revet eller ombygget, men saga, verkstedbyggingen og kontoret er fortsatt bevart og viser utstrekningen av miljøet i Rognanfjæra. Østover fra bryggene er bygninger fra den mer moderne tida fra 1950-tallet fram til 1983 bevart, og helt mot øst ligger Dragebrygga, Dragesaga og Haagensverkstedet, alle fra 1920-tallet.

Mot Vesterfjæra

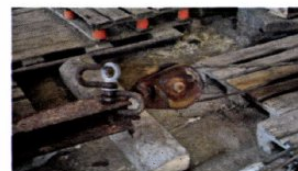
Boligarkitekturen

Også boligarkitekturen på Rognan og på en del gårder gjenspeiler den relative rikdommen som båt- og fartøybyggingen ga. Det er fortsatt mange fint bevarte eksempler på stilarkitektur, særlig fra første halvdel av 1900-tallet. Ingen av disse boligene er sikret formelt vern gjennom plan eller fredning.

Båtskytter

Opp gjennom dalen er flere titalls båtskytter fortsatt bevart. Før oppbyggingen av miljøet i Rognanfjæra var det i båtskyttene båtene ble bygget i Saltdal. De tradisjonelle båtskyttene var stavreiste, uten veggkledning og bare med taket som overdekning over arbeidsplassen. Noen få av de eldre er bevart, men de er gjerne modernisert ved at vegger er kledd med panel. Etter 1900 ble båtskyttene bygd i stav og reisverk med ulike volum og utforminger. En vanlig måte var å bygge båtsklytta med skråtak i enden av de nye driftsbygningene som

kom til etter utskiftingene på gårdene. Noen bygde også kravellbygde båter, opp til 27 fot er registrert.

Ingen av båtskjuittene er sikret gjennom juridisk vern. To båtskjuitter er i kommunal eie, der spesielt båtskjuitta på Gullbakkgården på Brenne med sine bevarte interiører, redskap og emner er et kulturminne med høy verdi.

Storalmeningen

Børåga

Jotbakken

Foto båtskjuittene: Kai Linde

Det bør igangsettes et arbeid med å registrere boligarkitekturen og båtskjuittene, evaluere og velge objekter for bevaring. Det bør utvikles et samarbeid med eierne ifht informasjon om kulturminneverdi, tilskuddsmuligheter og praktisk bevaring. Noen av båtskjuittene bør vurderes i forhold til juridiske virkemidler for vern, da dette er en sårbar og truet bygningstype.

VERNEVERDIER

Beslutninger om å ta vare på, bruke og reparere en bygning bygger alltid på en verdivurdering. Arbeidet med å ta vare på en bygning bør starte med å klarlegge motiv og formål, avklare hva slags verdier bygningen har og en drøfting av hvordan verdiene og bygningen best mulig kan forvaltes.

Verneverdi er et skjønnsmessig begrep som gjerne spesifiseres på ulike delverdier. Denne tilnærmingen ligger til grunn for vurdering av kulturminneverdi i denne rapporten, selv om det ikke spesifikt henvises til for hver enkelt bygning. Kulturminnernes verneverdier sees gjerne som to hovedgrupper kalt: Kildeverdier eller kunnskapsverdier og Opplevelsesverdier. Disse presiseres gjerne i delverdier og vi nevner her de mest brukte blant dem:

A. Kunnskapsverdi/kildeverdi er bygningens bidrag som kilde til historisk kunnskap. Funksjon, byggemåter, materialbruk, bruksspør og inventar kan gi vesentlig kunnskap, og det er viktig å bevare et utvalg bygninger med forskjellig historie for å vise og forstå mangfoldet.

Forekomstverdi er en fellesbetegnelse for verdier som er knyttet til forekomsten av forskjellige bygningstyper. Verdien knyttes både til sjeldne og til vanlige typer, og er spesielt viktig for bygningstyper som en gang har vært utbredt, men som har blitt eller står i fare for å bli sjeldne. Bygninger med forekomstverdi bør sikres et grundig vedlikehold og en behandling som tar vare på det som er karakteristisk for dem.

B. Opplevelsesverdi er knyttet til hvordan kulturminnene bidrar til å gi en rikere opplevelse av omgivelsene og en opplevelse av tidsdybde.

Pedagogisk verdi handler om en bygningens formidlingsegenskaper. Verdien eksisterer ikke isolert, men forutsetter at objektet har andre verdier som kan formidles. Kulturminner har generelt stor pedagogisk verdi, men for å utnytte denne verdien må kulturminnene være eller gjøres tilgjengelige.

Estetiske verdier omfatter kunstnerisk og arkitektonisk verdi. Estetiske verdier i en bygning opprettholdes gjennom en behandling som tar vare på disse verdiene.

Identitetsverdi omhandler bygningens evne til å styrke fornemmelsen av kontinuitet og tilhørighet til et sted eller et sosialt miljø. Mennesker har behov for å kjenne seg igjen i sitt miljø og ha visshet om at noe er varig, også om det ikke hører til de daglige omgivelsene.

Miljøverdi handler gjerne om enkeltbygningers betydning for omgivelsene eller den samlede verdien av et helhetlig bygningsmiljø. Tapet av en enkelt bygning kan gi konsekvenser for opplevelsen av et helt miljø. Dette kan også være tilfelle dersom en bygning forandres vesentlig for eksempel ved ombygging. Miljøverdier forutsetter at enkeltbygninger bevares slik at sammenhengen med miljøet ikke brytes. Miljøverdi kan bidra både med hensyn til kunnskap og opplevelse.

DOKUMENTASJON OG ANALYSE AV ENKELTANLEGG

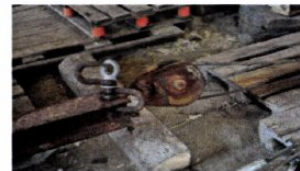

Kart Rognanfjæra, ill. Saltdal kommune: 1. Nestbybrygga 2. Olsenbrygga 3. Samvirkebrygga 4. Kulsethbrygga 5. Hansennaustet 6. Saltdalsverftet 7. Laminatverkstedet 8. Liengnaustet 9. Nerverkstedet 10. Drageverftet 11. Dragebrygga 12. Dragesaga 13. Haagensenverkstedet.

De enkelte anleggene i fjæra er presentert med en overordnet beskrivelse av konstruksjon, tilstand og typiske trekk. En vurdering av kulturminneverdi, sårbarhet og bruksverdi er gitt. Til hvert anlegg følger en kort anbefaling gitt ut frå målet om at anleggenes kulturhistoriske verdier skal bevares, samtidig som anleggenes brukspotensial skal utnyttes.

I angivelse av tilstand er tilstandsgrader benyttet slik de benyttes i Norsk Standard 3424, jfr tabellen under.

Tilstandsgradering	Hovedbetydning	Tiltaksbehov
TG=0	Ingen symptomer	Ingen tiltak er nødvendig
TG=1	Svake symptomer	Ordinært vedlikeholdsbehov
TG=2	Middels kraftige symptomer	Moderate utbedringer er nødvendig
TG=3	Kraftige symptomer (omfatter også sammenbrudd og total funksjonssvikt)	Store utbedringer er nødvendig
Eksempler på tilstandsgradering		
TG=1	Malingslitasje. Mosedannelse på takstein og enkelte brudne takstein dersom det ikke er registrert lekkasjer innvendig. Tilfredsstillende krav etter eldre forskrifter, behov for oppjusteringer.	
TG=2	Lokal råteskade i panel og behov for utbedring og delvis utskifting. Helseisiklo. Estetiske verdier er truet. Mangler med hensyn til krav.	
TG=3	Lekkasjer i taket med følgeskader og store råteskader. Stor helseisiklo. Estetiske verdier er tapt. Alvorlige mangler med hensyn til krav.	

Haagensenverkstedet

Beskrivelse

Haagensenverkstedet, bygd på 1920-tallet, ligger lengst øst av alle byggene knyttet til fartøybyggingen i Rognanfjæra. Bygget er oppført i betongstein som er utført som imitert naturstein med rik detaljering ved gesims og ved vindusomramning med "egg and darts" støpt inn under vinduene. Fasaden mot nord er enklere utført uten detaljering ved vinduene og med plan overflate på betongsteinen. Alt maskineri og utstyr i bygget oppgis å være intakt. Bygget er foreslått fredet i medhold av kulturminneloven. Bygget var ikke tilgjengelig innvendig.

Funksjon

Motorverksted.

Type

Verkstedbygg betongstein.

Eier

Privat eie.

Konstruksjon og overordnet tilstandsgrad

Bygget	Konstruksjon	Tilstand
Grunn og fundamenter	Støpt ringmur.	1-2
Takkonstruksjon	Saltak tekket med bølgeblekk. Konstruksjon ikke tilgjengelig. Dekke mellom første etasje og loft bærer diverse deler av maskineri som reimer etc.	1-3
Bærekonstruksjon	Støpte betongsteinsvegger. Steinen kalles "Rognanstein".	1-2
Dekker	Ikke undersøkt her.	1
Yttervegger	Støpte betongsteiner.	1-2. På nordvegg der det er spor etter at et tilbygg har stått, mister ytterste del av støpen tak. Saltutslag.
Dører	To enkle tredører.	1
Vinduer	Store jugendvinduer i tre med 3 fag delt opp med 3 glass.	1-3. Glass mangler i vinduene mot vest og nord.
Spesielle funksjonelle trekk	Bygget har pipe. Hovedinngang har vært fra oversiden hvor den bredeste døra er. Verkstedsrommet har godt dagslys fordi rommet har så mange store vinduer. Bygget er oppført i betongstein sannsynligvis for å få det mer brannsikkert og også mer bestandig.	
Maskineri og utstyr	Mye maskineri og utstyr er intakt.	
Møbler/inventar/lagret	Inventar skal være intakt. Ikke kontrollert ifbm rapporten.	

Eggs and darts

Enklere fasade mot nord

Dagens bruk

Verkstedet står ubrukt.

Kultuminneverdi

Motorverkstedet var en viktig del av virksomheten i Rognanfjæra og en forutsetning for å kunne ruste ut fartøyene. Verkstedet var moderne for sin tid og godt utstyrt. Det har blitt investert ekstra i bygget under oppføringen ved bruk av bestandige byggematerialer og den særdeles rike detaljeringen og utsmykningen.

Dersom alt utstyr og maskineri i verkstedet er intakt er alle de funksjonelle trekk knyttet til driften bevart og anlegget har høy kulturminneverdi.

Uteområdene ligger brakk og med få spor etter virksomheten som har vært drevet der. Et tidligere påbygg på nordsiden av bygget er det i dag kun spor etter i fasaden.

Sårbarhet

Utsyr og inventar som er svært viktige deler av kulturminnet, er svært sårbart for endring. Utstyr kan bli borte eller komme ut av sin sammenheng dersom brukere ikke godt nok kjenner til hva gjenstander er brukt til. Også i formidlingssammenheng er anlegget sårbart. Selve bygget som sådan tåler godt å bli benyttet i formidlingssammenheng og også i demonstrasjoner av hvordan arbeidet foregikk. Dersom originalt utstyr benyttes ved slike visninger står det i fare for å bli utslitt eller endret over tid.

Bruksverdi

Verkstedet kan oppgraderes og benyttes som verksted også i dag. Det er da stor fare for at opprinnelig organsering og utstyr går tapt.

Anlegget kan også svært godt inngå som del av et museum eller i en formidlingssammenheng. Det er et lite bygg som er overkommelig å holde i stand og forvalte.

Anbefalinger

Bygningen bør utbedres etter antikvariske prinsipper. Anlegget bør dokumenteres som teknisk kulturminne ved hjelp av oppmåling, fotodokumentasjon og inventering av utstyr og maskineri (identifisering og angivelse av alt maskineri og annet utsyr). Som del av denne dokumentasjonen inngår et enkelt intervju med en eller flere som tidligere har jobbet i verkstedet. Ulike former for formidlingstiltak f eks filmopptak som både kan formidle stemning og historikk kan være en senere naturlig oppfølging.

Haagensenverkstedet bør inngå som del av hva som formidles til publikum fra Rognanfjæras historie. Dette kan skje gjennom aktiv bruk av bygget til verksted, eller heller mener vi, stå slik det gjør og åpnes for publikum ved omvisninger.

Haagensenverkstedet ligger lengst øst i fjæra. Bygget er best egnet for omvisninger uten endringer av interiør og utsyr. Det vil da være en fordel om annen formidlingsaktivitet skjer i nærheten f eks i Dageverkstedet, som har sin opprinnelige porter rett ved, eller i Nerverkstedet. I tillegg er båtbyggeriet som drives i Dragebrygga og Nybrygga attraktivt for publikum. Slik vil Haagensenverkstedet kunne trekkes inn i en sammenheng.

Haagenseverkstedet

Dragesaga

Beskrivelse

Dragesaga ligger lengst øst i fjæra, nær Dragebrygga. Den er gjenoppført etter brann i 1948, og var opprinnelig bygget ca 1920. I bygget er en stor sirkelsag for saging av store dimensjoner til skipsbyggingen og arealer for lagring. Tømmeret ble dratt inn gjennom renne og porter i vestveggen. Sørveggen har tidligere vært åpen med trelemmer hengslet i overkant som kunne heises opp for å ta inn småfallent tømmer, dette er senere kledd inn med stålplater. I et eget fyrrom mot øst var drivkrafta til saga plassert, først en Bolinder motor og så et aggregat før saga i nyere tid ble drevet med elektrisk kraft.

Funksjon

Sag og materiallager.

Type

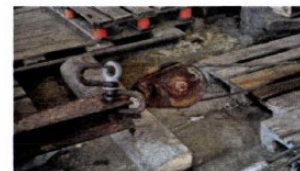
Overbygd sag

Eier

Kommunen

Konstruksjon og overordnet tilstandsgrad

Bygget	Konstruksjon	Tilstand
Grunn og fundamenter	Støpt ringmur rund deler av bygget. Inne: Trestolper fundamentert på sviller som sannsynligvis er lagt på stein. Synlig tørrsteinsmur i hjørne av østre tilbygg. Støpt fundament under saga.	2-3
Takkonstruksjon	Slakt saltak over saga, forlenget over nordre del. Sperrer lagt på stolper i ytterveggen holdt sammen med hanebjelke og med tverrgående bindbjelke og avstivet med skråavstivere. Åser. Tekket med bølgeblekk.	3
Bærekonstruksjon	Trestolper med skråavstivning.	1-3
Dekker	Treplank lagt på trebjelker. Bjelkene ligger på trestolper, men hviler på støpt fundament i søndre del ved saga.	1
Yttervegger	Grov tre bindingsverk. Kledd med malt tre låvepanel, stedvis plater. På sørveggen kledd med nyere korrugerte stålplater	1-3. Torva vokser opp etter veggene og fører til råteskader nederst på panelen.
Dører	Bygget har mange doble dører og lemmer slik at inntak av tømmerstokker og uttak av ferdig sagde materialer skal kunne håndteres. Enkelte ombygginger har skjedd slik at noen tidligere åpninger med lemmer nå er stengt.	1-3
Vinduer	Bygget har ikke vinduer, kun porter og lemmer som kan åpnes slik at lys slipper inn.	
Spesielle funksjonelle trekk	En rekke lemmer og åpninger i veggene der det har vært nødvendig å få materialer inn eller ut. De største åpningene er i gavlene. Lemmer som kunne åpnes på sørveggen for direkte inntak av tømmer. Støpt fundament under saga for stabilitet. To nivåer inne med mulighet for lagring i nedre del nord for saga.	

Maskineri og utstyr	Saga er intakt. Fyrrommet er endret.	
Møbler/inventar/lagret	En god del emner og materialer til plank, bunnstokker og spanter ligger lagret.	

	
	
<i>Fundamentet under saga er støpt. Sagbenken med portene i enden av bygget</i>	<i>Lemmene på langsida kan løftes opp Bygget har to nivåer, et med saga og et for lagring</i>

Dagens bruk

Saga står ubrukt. Den har tidligere vært prøvd av trebåtbyggeriet som drives rett ved.

Kulturminneverdi

Dragesaga er godt bevart og alle funksjoner som må til for drift er intakt. Organisering av arbeidsoperasjonene med lagringsmuligheter ute og inne og åpninger i veggene for inntak av tømmer og uttak av ferdig skårne materialer er bevart eller kan enkelt gjenetableres.

De ulike byggetrinnene og tilpasninger til endringer i driften er synlige, noe som beriker mulighetene til fortåelse av hvordan anlegget er brukt.

Dragasaga har høy kulturminneverdi. Den viser en av de grunnleggende funksjonene som

var nødvendig å tilfredsstillere i fartøybyggingen og har verdi både i seg selv og som del av kulturmiljøet. Den er en av få bygninger med teknologi- og brukspor godt bevart i Rognanfjæra.

Sårbarhet

Kulturminnet er sårbart fordi viktige spor kan gå tapt dersom man ikke er oppmerksom ved evt oppussing eller ombygging. Alle åpninger, porter og lemmer må bevares skal man fortsatt kunne forstå hvordan anlegget ble brukt. Også andre trekk som har betydning for hvordan saga ble drevet er avgjørende å ta vare på, som trapper for tilgang mellom nivåene, lagringssteder og fyringsrom.

Bruksverdi

Saga kan benyttes for saging av grovt tømmer. Den er ikke så hensiktsmessig til bruk for dagens båtbyggeri som ligger ved siden av, fordi en enkel mobilsag fungerer likeså greit. Saga kan best benyttes til formidling av den aktiviteten som den er bygget for, enten ved å overhale den for mulig drift eller demonstrasjonsdrift, eller kun slik den står nå som et kulturminne med stor kilde- og opplevelsesverdi.

Anbefalinger

En mulighet er å benytte nordre del av bygget til lagringsformål for båtbyggeriet som er ved siden av og benytte resten for omvisning. Alternativt kan hele bygget benyttes til museum- og formidlingsformål. Bygget egner seg ikke godt til å vise utstillinger som krever spesielle klimaforhold eller arealer. Det vil mao være formidling av opprinnelig funksjoner som vil være enklest å få til uten å redusere anleggets verdi som kulturminne.

Det er i forbindelse med kartleggingen foretatt en nærmere vurdering av tilstand og gitt anbefalinger til istandsetting av bygningen inkludert kostnadsoverslag. Dette er formidlet kommunen samtidig med denne rapporten.

Reparasjonsbehovene knyttet til saga kan vurderes ulikt. Det gjøres oppmerksom på at det på en slik bygning og funksjon som anbefalt ikke er nødvendig å reparere mer enn det å stoppe lekkasjer, utbedre dører/porter og redusere framtidige råteskader.

Dragesaga

Dragebrygga

Beskrivelse

Dragebrygga lengst øst i fjæra ble oppført her ca 1922, men er flyttet hit fra Fagernes i Ofoten. Dragebrygga benyttes i dag som treverksted knyttet til båtbygging og lager. Brygga sto opprinnelige på trepåler i sjøen. Pålene er der fortsatt, men hele området rundt brygga har blitt fylt ut helt inn mot bygget. På områdene rundt ligger et fembørignsnaust oppført i 1998, et nytt trebåtverksted (Nyverkstedet) og ei materialskytte oppført høsten 2010, samt store åpne arealer for lagring av materialer og håndtering av materialer og båter.

Funksjon

Brygge for lagring. Seinere benyttet som verksted og lager.

Type

Brygge/lagerbygg i stolpe-dragerkonstruksjon.

Eier

Privat eie.

Konstruksjon og overordnet tilstandsgrad

Bygget	Konstruksjon	Tilstand
Grunn og fundamenter	Trepåler satt rett ned i grunnen.	3
Takkonstruksjon	Sperrer satt på toppsvilla bundet sammen med tverrgående bind	1-3
Bærekonstruksjon	Stolper, langsgående dragere og tverrgående bjelker av tre. Skråavstivere i lengderetningen og krumvokste knær for avstivning på tvers. Stolpene i første etasje står på treputer lagt oppå tregulvet.	0-2
Dekker	Kraftig treplank på tre tverrgående boks/bjelker som igjen ligger på de langsgående dragerne. Tregolv lagt rett på bakken.	0-2
Yttervegger	Grove bindingsverksvegger. Kledd med trepanel.	1-3
Dører	Doble treporter i gavlene i alle tre etasjene. Ellers enkle tredører.	1-3
Vinduer	Tidligere lysåpninger/vinduer er panelt igjen. Flere generasjoner lysåpninger kan lese ut fra bygget, i øverste etasje er spor etter høye smale lysåpninger.	Finnes ikke
Spesielle funksjonelle trekk	Gavl mot sjøen med store porter for innlasting av store varer, utstyr etc. og tilsvarende mot landsida. Kraftige stolper og dragere, med tett bjelkelag for etablering av god bæreevne for lagring. Opprinnelig på stolper i sjø slik at fartøy kunne komme inntil.	
Maskineri og utstyr	Utvendig: Rest etter kaikrana henger oppe på vestveggen. Noe maskineri fra tidligere drift lagret og noe i bruk fortsatt.	
Møbler/inventar/lagret	En del utstyr lagret i øvre etasjer. Ulike maler, master, bommer, tvinger, bensinpumpe og mye annet.	

Dagens bruk

Brygga benyttes som båtbyggingsverksted. Ett rom i første etasje er platelagt innvendig slik at en vindbeskyttet arbeidsplass er etablert. Første etasje har ulik bruk i ulike soner med isolert treverksted, arealer for maskinering og lager med hyller for lagring av mindre deler til bruk i byggingen, materiallager oa.

Kultuminneverdi

Dragebrygga er en av de eldste bygningene i Rognanfjæra. Som bygningstype og konstruksjon viderefører den en type som har eksistert over lang tid. Den har trekk både fra eldre byggeskikk og fra 1900-tallet: Selve organiseringen og funksjonen med de store gulvene som kan bære store laster og de store portene likner eldre brygger, mens selve konstruksjonen med kombinasjonen av skråavsting med boks og krumvokste knær viser trekk fra eldre og nyere tid.

Brygga har en rekke bruksspor som slitasje, ombygginger for ulike tilpasninger gjennom tida og notater gjort direkte på stolper og bjelker som omhandler selve byggingen av ulike fartøyer.

Deler av inventar og gjenstander lagret i brygga har også verdi. og bør gjennomgås og registreres systematisk.

Uteområdene hvor materialer lagres og hvor materialer også tidligere har vært lagret har verdi sett i sammenheng med båtbyggeriet. Materialskytta vest for Dragebrygga må sees som del av anlegget. Kaia har så store skader at den ikke anses som bevaringsverdig.

Dragebrygga har stor kulturminneverdi isolert sett med sine opprinnelige konstruktive og organisatoriske trekk bevart og med spor etter endringer og bruk. Materialbruken knytter an til en eldre og før-industriell materialtradisjon, som den eneste bygningen i Rognanfjæra, og dette er derfor en viktig kilde til kunnskap og opplevelse. Brygga har også verdi i sammenheng med materialbua og kulturmiljøet rundt for øvrig.

Sårbarhet

Ved oppgradering av bygget er det fare for tap av opprinnelig preg og bruksspor.

Bygget har ikke vinduer og dersom nye funksjoner legges inn, vil behov for flere lysåpninger komme opp, noe som kan redusere byggets verdi som eksempel på en brygge bygget for lagring. Oppbygging av interne rom med bedret vindtetting og isolasjon kan sannsynligvis integreres uten at helhetsinntrykket av bygget går tapt, forutsatt at bærende konstruksjoner bevares synlig.

Bruksverdi

Brygga har bruksverdi som lager og verksted. Den har også potensial for utvidet bruk som formidlingslokale eller utstilling. Bruk som lager eller utstilling, som ikke krever lysåpninger, er enklere å få til enn funksjoner som krever mye dagslys. Også andre funksjoner kan imidlertid tenkes inn dersom man åpner for å ta lysåpninger i takflaten eller veggene.

Anbefalinger

Fundamentene må settes i stand for å sikre en langsiktig bruk av brygga.

Deler av inventar og gjenstander lagret i brygga har verdi og bør gjennomgås og registreres systematisk.

En videreføring av dagens bruk som del av båtbyggeriet er en god idé. Heller enn å bygge ytterligere bygg for å ivareta funksjoner knyttet til båtbyggereiet bør det vurderes om bygg i området kan tas i bruk for lagring oa.

Aktiviteten i brygga og områdene er svært positiv fordi det kan sees som en videreføring av tidligere fartøybygging i Rognan. Aktiviteten har verdi slik den nå framstår.

Drageverftet

Beskrivelse

Anlegget omfatter verkstedbygning, slipper og lagrings-/håndteringsområder ute. Kaiene omtales under Nerverkstedet. Drageverftet med slipper er nest siste steg i utviklingen av verftene i Rognanfjæra. Administrasjonsbygningen mot sør, som er eldste del av bygget, ble bygd i 1972. Det var opprinnelig i tre etasjer og har senere fått en fjerde etasje med leiligheter. Verkstedshall ble tilbygget på sjøsiden på slutten av 1970-tallet (tegninger fra 1977). I øst ligger en patentslipp (slipp med vogn) hvor *Nymo Pel* står i dag. Alle deler av slippet er bevart. Rett vest for bygget ligger fundamenter for en bedding. Området har vært inngjerdet og porter med fint utformede "D" for står fortsatt i øst nær Haagensenverkstedet og vest for Drageslippen.

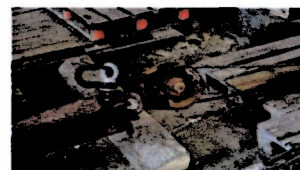
Lenger vest, mellom Liengnaustet og Laminatverkstedet ligger et lite hus for lagring av gass med en overdekning ved siden av. Porten for inngangen til Drageverftet fra vest, ligger her.

Opprinnelig del av bygget rommer butikklokaler, kontorer, lager, spisesal, garderober og leiligheter. Tilbygget rommer plateverksted, maskin/rørverksted, treverksted og malloft.

Riksveien, som det fortsatt er spor etter, gikk tidligere på høyde med Drageverkstedet og videre østover nedenfor boligene og på oversiden av Haagensenverkstedet.

Funksjon

Verft/mekaniske verksted med slipper, kontorer, butikklokale og boliger.

Type

Industribygg prefabrikkert og plasstøpt betong

Eier

Saltdal kommune

Konstruksjon og overordnet tilstandsgrad

Bygget	Konstruksjon	Tilstand
Grunn og fundamenter	Antatt støpte flåter jfr snitt hos kommunen. Plasstøpt kjelleretasje.	God (0-1)
Takkonstruksjon	Prefabrikkerte betongdragere og betongkassetter i verkstedhall og antatt støpt takkonstruksjon i eldre del.	God (0-1)
Bærekonstruksjon	Prefabrikkerte betongsøyler og betongdragere i verkstedhall antatt plasstøpte vegger og dekker i eldre del.	God (0-1)
Dekker	Støpt dekke mot grunnen stedvis armert med stålprofiler i verkstedhall, antatt støpte dekker i eldre del.	God (0-1)
Yttervegger	Støpt i eldste del. Lecablokker i nyere del.	God (1-2)
Innervegger	Tre lettvegger, lecavegger	God (1-2)
Dører	To store skyveporter med mindre doble dører i, ståldører og i leilighetene finere laminat tredører med speil.	Slitasje på porter og andre utvendige dører (1-2)
Vinduer	Ulike typer vinduer med trerammer uten sprosser.	Årstall ikke sjekket (kan inneholde miljøgifter om fra 1970-t).
Trapper	Støpte trapper i eldre del med forseggjort rekkverk. Ulike ståltrapper i nyere del.	God (0-1)
Spesielle funksjonelle trekk	Stort armert støpt arbeidsdekke. Store porter for inn- og utlasting. Store arealer for lagring og håndtering utendørs.	(1-2)
Maskineri og utstyr	En del maskineri og utstyr er bevart i verkstedene	
Møbler/inventar	En god del møbler, hyller, knagger, garderober, plakater oa inventar er intakt.	Mye er brukbart, men krever rengjøring.

Østre slipp	Konstruksjon	Tilstand
Slipp	Støpte betongfundamenter med ståldragere/skinner hvor slippvognen går. Treputer på tvers. Stilling i stål.	Ser ut til å kunne brukes, men Nymo Pel har stått der i noen år. Overflaterust på stål. (2-3)
Vinsjhus	Støpt fundament for vaiertrommel og maskineri. Hus i tre bindingsverk med trepanel og papptekking.	Ser ut til å kunne brukes. Overflaterust på stål. El-anlegg ikke sjekket. Overflateskader i maling på bygget. (1-2)
Spesielle funksjonelle trekk	Slipp for opptrekk av fartøyer. Svært viktig trekk ved anlegget da det er avgjørende for å forstå funksjonen	

Vestre bedding	Konstruksjon	Tilstand
	3 støpte betongfundamenter	Øvrige deler er fjernet. (3)

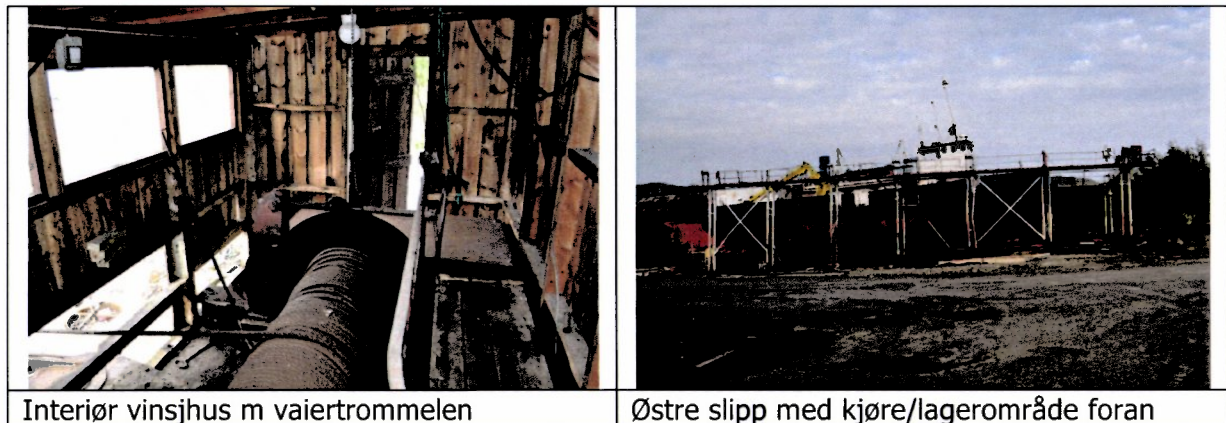
Uteområde	Konstruksjon	Tilstand
Uteområde	Område fylt opp med stein/grus og rettet av	Området kan benyttes til lagring og kjøring. Vurdering tilstand avhenger av bruk.

Verkstedhallen, armert støpt arbeidsgulv, porter og lysåpninger. Trapp opp til malloft og treverksted. Utstyr er satt til lagring.

<p><i>Funksjonelle trekk: Store porter for utlasting og traverskran</i></p>	<p><i>Åpne ledere og trapper med direkte inngang til servicedelen</i></p>
<p><i>Østre slipp</i></p>	<p><i>Detalj østre slipp</i></p>

Interiør vinsjhus m vaiertrommelen

Østre slipp med kjøre/lagerområde foran

Dagens bruk

Bygg og anlegg er stort sett ute av bruk. Konserter har blitt arrangert i det største rommet.

Kulturminneverdi

Drageveftet, uteområder og slipper inngår som et av trinnene i den historiske utviklingen i Rognanfjæra. Østre slipp har bevart alle deler og er en svært viktig del av kulturmiljøet. I verkstedsbygget er rommene og arealene for de forskjellige funksjonene som var nødvendig for å utføre arbeidet som foregikk, for en stor del intakte. Deler av utstyr og maskiner er bevart. Etterlatte spor etter virksomheten i form av plakater, tavler, navnedde hyller etc gir et blikk inn mot menneskene som arbeidet her.

Den fleretasjers høye eldste delen mot gata er fint utformet med godt komponert fasade mot øst mht fordeling av vinduer og innganger og forseggjort detaljering med utforming av 6-kantet vindu, trappeoppgang og de innvendige dørene i leilighetene.

Kombinasjonen av næring, butikk og bolig er typisk for sentrumsbebyggelse fra denne perioden og for tidligere perioder og er også et trekk man finner igjen lenger vest i sentrum.

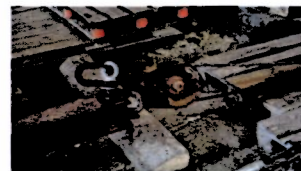
Anlegget inkludert bygg, slipper og uteområder har verdi som del av den historiske utviklingen innen fartøybygging og verftsindustri i Rognanfjæra. Bygget mot gata med den tildels forseggjorte utformingen av fasaden bidrar positivt til det helhetlige bildet av Rognans sentrumsbebyggelse. Anlegget har bevart så store deler av romoppdeling, funksjonelle trekk inkludert slipp, maskineri og interiør at det har bevaringsverdi. Andre deler av bebyggelsen i fjæra har imidlertid bevart større deler av interiør og maskineri.

Sårbarhet

Selve bygget er robust og tåler en viss grad av endring uten helt å miste sitt opprinnelige uttrykk. Delen mot gata har arkitektoniske trekk som bør tas hensyn til ved en eventuell oppgradering. Alle spor av opprinnelig funksjon som verksted er utsatt for å forsvinne dersom en helt ny funksjon legges inn. Slippene kan vanskelig brukes til annet enn sin opprinnelige funksjon. De er slik sett utsatt for forfall og inngrep dersom de ikke er i bruk. Dokumentasjon av anlegg og inventar før ytterligere endringer utføres er nødvendig.

Bruksverdi

Bygget, slippene og uteområdene har stor bruksverdi. Bygget kan både romme moderne

leiligheter, sentrums- og servicefunksjoner og funksjoner som krever store rom og arealer. Uteområdet er robust og mange ulike typer virksomhet/aktivitet kan tenkes her. Østre slipp vil få større bruksverdi dersom nødvendige reparasjoner utføres. Man kan tenke seg at denne slippen er i bruk uansett om Drageverftet som sådan får en ny funksjon. Bygget til Drageverftet kan benyttes i sammenheng med Nervekstedet, eller isolert fra dette.

Anbefalinger

Østre slipp bør settes i stand. På den måten vil områdets over hundreårige historie innen bygging, reparasjon og vedlikehold av båter og fartøyer fortsette ved at fartøyer fortsatt kan vedlikeholdes på stedet.

Den fleretasjers bygningen mot gata kan oppdrageres så den kan romme leiligheter og kontor som Rognans befolkning i dag har behov for.

Verkstedhallens bruk avhenger av hvilken bruk de andre bygninger i fjæra gis. Enten Drageverftet eller Saldalsverftet bør bevares med store rom, gulv, arealer og slipp som åpner for videre vedlikehold, reparasjon og eventuelt bygging av båter og fartøyer enten som del av fritidsaktivitet, næring eller museumsdrift.

Oppgang og dører i leilighetene

Nerverkstedet

Beskrivelse

Nerverkstedet ligger nedenfor Drageverftet og ble opprinnelig bygget som mekanisk verksted i 1960. I 1977 skjedde en ulykke ved at kaikrana falt ned over bygget. En mann omkom og bygget fikk store skader. Bygget ble etter dette forlenget mot sjøsiden og taket ble løftet. Overgangen mellom gammel og ny del vises tydelig innvendig ved overgangen mellom gammel og ny betongstein, og ved at deler av den eldste bevarte delen har opprinnelige vinduer.

Utenfor verkstedet er lange kaier. Kaiene har gjennomgått endringer, men er fullt brukbare. Rester etter skinnene for den skinnegående kaikrana som ble demontert i 2008 er bevart. På kaia øst for Nerverkstedet står ei bu og en leider for ombordstigning er lagra.

Nerverkstedet er omgitt av store områder for lagring og håndtering eller kjøring med store kjøretøyer.

Funksjon

Mekanisk verksted, store seksjoner i stål ble bygget her.

Type

Industrihall

Eier

Saltdal kommune

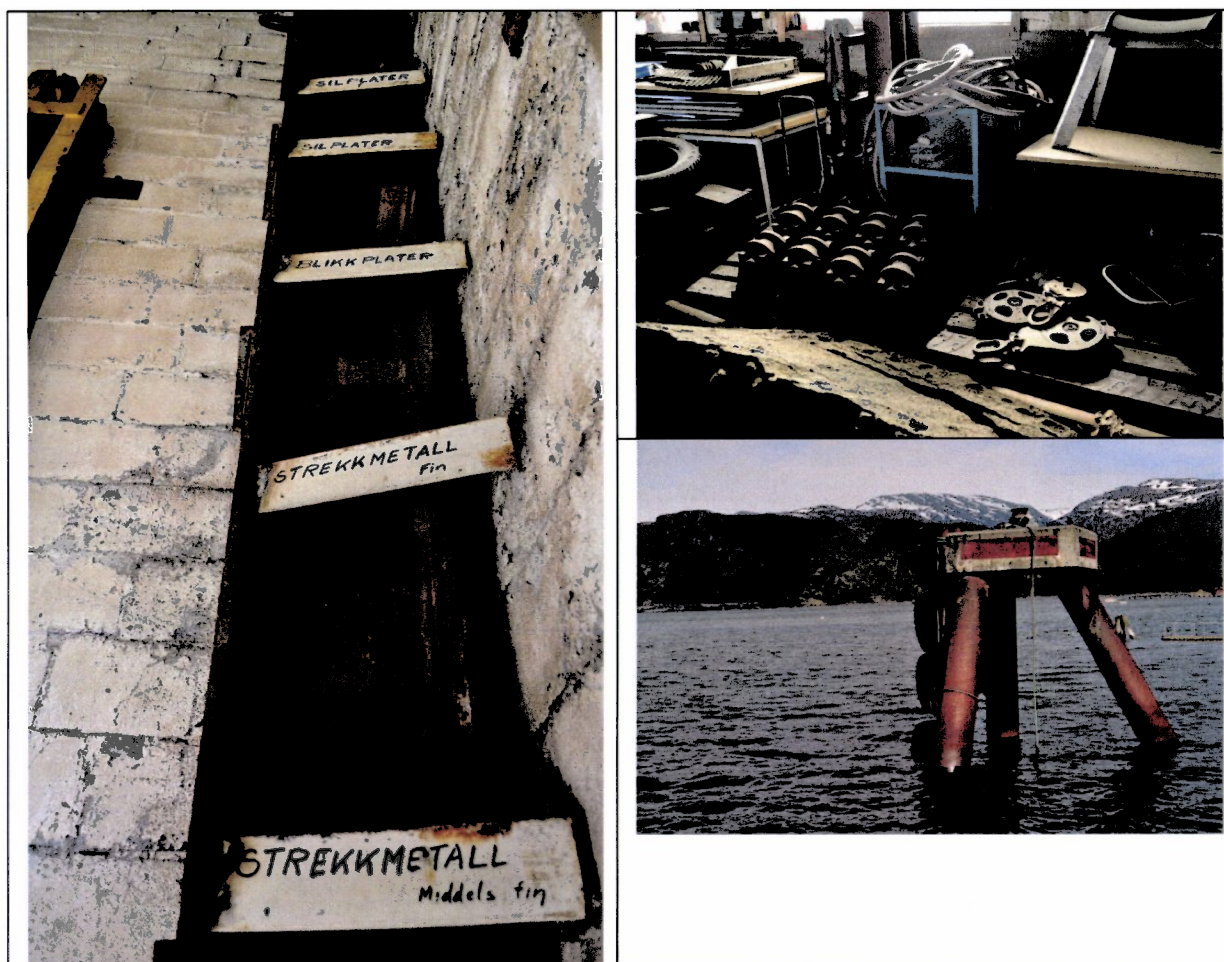
Konstruksjon og overordnet tilstandsgrad

Bygget	Konstruksjon	Tilstand
Grunn og fundamenter	Ikke kjent	God (0-1)
Takkonstruksjon	Kombinasjon av stålbejelker og trebejelker	Lekkasjer (3)
Bærekonstruksjon	Betongstein i den gamle delen av ytterveggene og lettbetong I nyere deler. Innvendige stålsøyler satt helt inntil ytterveggene bærer tverrgående stålbejelker som igjen bærer stål og trebejelker.	God (0-1)
Dekker	Støpt dekke mot grunnen.	God (0-1)
Yttervegger	Betongtein i eldste del og Lecastein i nyere del mot nord.	God (1-2)
Dører	Åpning for store porter mot sjøsida og landsida. I åpningen mot sjøsida henger en leddport, kledd igjen på utsiden og kan ikke brukes.	Port mot landsida mangler (1-3)
Vinduer	Ulike typer trevinduer. 3 opprinnelige med T-stolper. Pleksiglass eller trådglass i de nyere.	
Spesielle funksjonelle trekk	Stort armert støpt arbeidsdekke. Store porter for inn- og utlasting. Store arealer for lagring og håndtering utendørs.	
Maskineri og utstyr	Traverskrav/løpekatt 8 tonn. Ellers lite igjen.	Ødelagt. Betjeningspanel avrevet.
Møbler/inventar/lagret	Hyller for lagring av ulike stål er intakt. Blokker mm lagra.	

Kaier nedenfor Nerverkstedet	Konstruksjon	Tilstand
Kaier	Utfylt med stein oa. Asfaltet. Østre og vestre deler kledd inn med stålplater stedvis. Ytterste del er bygd opp med ståldragere og pullerter av tre/betong.	1-2
Kranbane	Stål skinner som tidligere kaikran løp på. El- tavle /brytere står i igjen.	3

Duc d'albe	Trebeint pullert av stål med betongtopp.	0-1
Spesielle funksjonelle trekk	Lange kaier for fortøyning av mellomstore fartøyer. Store arealer for lagring mv.	

Dagens bruk

Nerverkstedet benyttes til lagring av sand. Kaiområdene benyttes sporadisk.

Kultuminneverdi

Nerverkstedet rommer i seg selv en bygningshistorie som er lett lesbar med overgangen mellom den opprinnelige delen og den nyere delen. Foruten den store traverskrana er lite av maskiner og utstyr bevart. Også på uteområdene er det lite igjen. Bygget har verdi sett i sammenheng med Drageverftet og viser arbeidet som foregikk i fjæra etterhvert krevde store rom. Bygget har verdi som del av miljøet.

Sårbarhet

Bygg og kaiområder er robust og tåler en viss grad av endring uten helt å miste sitt

opprinnelige uttrykk. Det er lite igjen av opprinnelig utstyr og det er således lite som er sårbart for inngrep og endring. Bygningen har likevel et nøkternt fasadeuttrykk som bør bevares dersom inntrykket av opprinnelig bruk skal bestå.

Bruksverdi

Nerverkstedet har med sitt store åpne rom og store støpte gulv stort brukspotensial. Bygget kan benyttes slik det står i dag til lagring eller ulike verkstedsaktiviteter enten knyttet til industri eller kulturvirksomheter. Bygget kan eventuelt også utnyttes til andre formål etter en ombygging.

Anbefalinger

Nerverkstedets bruk avhenger av hvilken bruk de andre bygninger i fjæra gis. Det er et poeng å bevare enkelte store rom med store støpte gulv i bebyggelsen i fjæra slik at aktiviteter som nevnt fortsatt kan skje der. Mao vil det være et tap om alle verkstedsbyggene (Drageverftet, Saltdalsverftet og Nerverkstedet) i fjæra bygges om til mindre enheter og rom.

Liengnaustet

Beskrivelse

Liengnaustet, bygd i 1956, ligger rett vest for Drageslippen. Båtbyggerbu som ligger med gavlen mot fjæra på typisk vis. Liengnaustet består av et stort rom for bygging og reparasjon av fartøyer og et senere tilbygg mot vest, her kalt halvtekke fordi taket er et halvt salttak eller et pulttak. I tilbygget ble materialer oa. lagret og det er også gjort plass til en arbeidsbenk langs veggen som ligger inn mot det opprinnelige bygget. I enden mot landsida i den opprinnelige delen er et lite rom som har vært benyttet som kontor og i sørøstre hjørne av bygget ligger et lite rom med åpninger ut. Rommet har sannsynligvis vært benyttet for maskineri for opptrekk av fartøyene.

Funksjon

Båtbygging med tilhørende kontor og lager

Type

Næringsbygg i lett trekonstruksjon.

Eier

Saltdal kommune.

Konstruksjon og overordnet tilstandsgrad

Bygget	Konstruksjon	Tilstand
Grunn og fundamenter	Støpt ringmur	1-3
Takkonstruksjon	Doble skråband/avstivere i kryss ved annenhver stolpe i langveggen (dvs ved 5 av dem) skjøtt samhold pluss hanebjelke. Sjeldent m skråavstivere i kryss her i omr. "Sveiteserrøst". Åstak (5 åser mellom mønsås og toppsvill). Bølgeblikk.	1 Tekking: 3
Bærekonstruksjon	Grove bindingsverksvegger bundet sammen til toppsvill/topplina m bindhaker av jern. Sammenføyninger ellers med bolter og skruer. Staver og sviller er sannsynligvis ikke tappet sammen. Trekledning.	1-2 Kledning: 1-3
Dekker	Dekker av trebjelkelag med plank langs vestre langside inne og i nordre gavlvegg. Dekket langs kortveggen ligger rett foran de store portene fra sjøsida og er sekundært.	1-
Yttervegger	Grove bindingsverksvegger. Kledd med trepanel.	1-3
Dører	Doble og enkle tredører.	1-3
Vinduer	Ulike typer trevinduer med midtstople og 8 glass i hvert fag, med enkle vinduer med 12 glass og liggende rektngulære vinduer med 6 glass og vindu sannsynligvis opprinnelig 3-fag	3
Spesielle funksjonelle trekk	Stilling langs langveggene for å få lett tilgng til fartøyene. Skrå bakke ned mot sjøen og opprinnelig fjære bevart. Lite rom i NØ hjørnet av bygget m åpning i vegg. Store porter 3-bladede mot sjøen. Over dem henger to lemmer som kan løftes m vaier slik at åpningen blir enda høyere for større fartøy. Stor dobbeltbladet port på landsida. Spor etter dører midt	

	på veggene mot Ø og V. Ikke talje eller løpekatt å se. Dagslys fra vinduer i langveggen mot øst og fra endevegg i sør. Halvtekke for lagring i vest – tilgang via dører. Ikke dagslys i halvtekka. Sandbakke under hele bygget.	
Maskineri og utstyr	En del utstyr er lagret inkludert arbeidsbenk m klemme. 2 gatelyktlys.	
Møbler/inventar/lagret	Et gammel metallskilt "Drageverftet", båt, rør, en spantemal henger på østveggen.	

Dagens bruk

Står i hovedsak tomt. En del utstyr er lagret eller lagt igjen her.

Kultuminneverdi

Bygget med fjæra er helt intakt og ikke endret etter at opprinnelig bruk opphørte. En del utstyr er fjernet. Treputene som ble benyttet under fartøyene ved opphaling ligger ikke på skråbakken, men er samlet i et hjørne.

Bygget er et typisk eksempel på en båtbyggerbu fra 1900-tallet. Tilsvarende eksempler fins andre steder i landet. Det reduserer ikke byggets verdi. At to slike bygg fortsatt står i Rognanfjæra kan vise at funksjonelle krav til fartøybygging kan ha vært like i ulike strøk.

Sårbarhet

Bygget og fjæra er svært sårbare. Alle inngrep i fjæra og bygget vil sannsynligvis redusere anleggets kulturhistoriske verdi.

Bruksverdi

Bygget og fjæra har stor bruksverdi som naust eller bu for reparasjon av fartøyer og mindre båter og som arena for formidling av den tidligere virksomheten. Problemet kan være at bygget ikke uten videre egner seg for utstillinger med høye krav til presentasjons- og bevaringsforhold. Bygget egner seg mao godt for aktiviteter som ligger nær opp til opprinnelig bruk eller til bevaring eller presentasjon av store robuste gjenstander eller fartøy.

Anbefalinger

Bygget bør settes forsiktig istand i henhold til antikvariske prinsipper og benyttes til en aktivitet som ligger nær opp til den opprinnelige enten som del av et museum eller ved utleie til interesseforeninger innen båt- og fartøybygging og bruk. Bygget må sikres mot hærverk ved at vinduer og dører repareres og låses, og brannsikringstiltak bør iverksettes.

Kontor og lager

Arbeidsbenk i halvtekka

Portene på sjøsida

Laminatverkstedet

Beskrivelse

Laminatverkstedet ble bygd i 1972, og ligger på tomta der Olsen-nauset tidligere lå, mellom Saltdalsverftet og Drageverftet. I motsetning til de andre byggene i fjæra har Laminatverkstedet hovedinngangen fra landsida. Fjæra nedenfor laminatverkstedet er fylt ut.

Funksjon

Verksted for laminatbygging til innredninger, spanter og limtrebjelker. I kjelleren var det materialtørke og utstyrslager.

Type

Verkstedbygg i betongstein.

Eier

Privat eie.

Konstruksjon og overordnet tilstandsgrad

Bygget	Konstruksjon	Tilstand
Grunn og fundamenter	Støpt ringmur i en etasje	1
Takkonstruksjon	Flatt saltak. Konstruksjon ikke tilgjengelig. Tekket med korrugerte stålplater.	1
Bærekonstruksjon	Plasstøpt kjelleretasje og betongstein i andre etasje.	1
Dekker	Støpte dekker mot grunnen og mellom kjeller og første etasje.	1
Yttervegger	Malte betongsteinsvegger, platekledd i øvre del i gavlen.	1
Dører	Stor tobladet port på landsida av stål eller stålsbelagt, dobbelbladet port og enkel tredør vest, nyere garasjeport mot sjøen. Ny glass/aluminiumsdør.	Alle er i brukbar stand. Liten skade på minste tobladet port. 0-1
Vinduer	Midtpostvinduer i første etasje på begge langsider og topphengslede rektangulære vinduer i kjeller.	1
Spesielle funksjonelle trekk	Kan ha blitt bygd i betongstein med støpte dekker for økt brannsikkerhet. Stor dobbelbladet port for transport av store deler. Mange vinduer og bra lys. Store støpte dekker.	
Maskineri og utstyr	Rester av tidligere avtrekkssystemer henger på utsiden av bygget. Ellers ikke bevart deler fra tidligere bruk.	
Møbler/inventar/lagret	Ny bruk i dag.	

Dagens bruk

Bygget er utleid til lager mv.

Kultuminneverdi

Laminatverkstedet er blant de nyeste byggene i fjæra, men har likevel arkitektoniske trekk som minner om bygg fra 1950-60 tallet med midtpostvinduer og enkel monolitisk bygningsform. Bygget er orientert med gavlen mot sjøen slik de øvrige byggene i fjæra er. Bygget er lite endret og har fortsatt sitt opprinnelige enkle preg med en tydelig hovedform uten påbygg.

Laminatverkstedet har kulturminneverdi fordi det viser et steg i utviklingen av området hvor det var blitt behov for et brannsikkert bygg med betongdekker. Siden byggets hovedform og detaljering er bevart, har det verdi som eksempel på industribygg fra sin periode. Bygget har

betydelig verdi som del av kulturmiljøet i Rognanfjæra.

Sårbarhet

Bygget er sårbart for ombygging som kan redusere byggets enkle arkitektoniske uttrykk. Bruksmessig er bygget robust med de store støpte dekkene og portene og bygget kan romme ulike type funksjoner uten at kulturminneverdien reduseres.

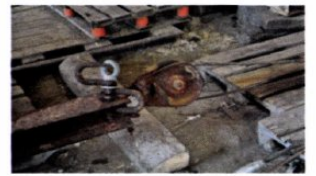
Bruksverdi

Bygget har stor bruksverdi. Det skiller seg fra en del av de andre byggene i fjæra ved de store åpne støpte dekkene som kan tas i bruk og gode lysforhold. Nærheten til sentrum åpner for at mange ulike funksjoner kan fungere i bygget, fra småindustri og verksteder til kontor og bolig.

Anbefalinger

Bygget egner seg svært godt for verkstedsdrift og kan med hell fortsatt brukes til det. Bygget kan også tas i bruk til en av mange andre mulige funksjoner nevnt over. Det anbefales ikke å bygge hele huset om til bolig fordi det medfører en privatisering av arealene rundt som ikke er heldig verken for bruken eller opplevelsen av Rognanfjæra. Ved eventuell oppgradering av bygget bør man ta hensyn til byggets enkle form og uttrykk og søke å bevare dette også videre. Funksjonelle trekk som de større dørene på landsida, er viktig å bevare.

Saltdalsverftet

Beskrivelse

Saltdalsverftet (Rødhallen) er oppført i 1983 og ligger mellom Laminatverkstedet og Hansennaustet i et område der fjæra fortsatt er intakt. Saltdalsverftet representerer siste fase i utviklingen av bebyggelse knyttet til fartøybyggingen i Rognanfjæra. Verftet var i drift fram til 2003 og bygget ble fram til 2007 leid ut til Drageverftet as. Etter dette har bygget hatt ulike leietakere og tidvis stått tomt.

Bygget har et stort åpent rom som rommer to slipper og verksted i bakkant. Metallverkstedet ligger i eget rom mot sør og kontorer og garderober ligger også i søndre del av bygget.

Saltdalsverftet hadde to slipper som kunne ta skip opp til 600 tonn. Dette er de samme slippene ute på området som er omtalt under beskrivelsen av Drageverftet.

Funksjon

Fartøybygging og overhaling med tilhørende verksteder, slipper, lager, garderober, kantine og kontor.

Type

Industribygg i prefabrikerte elementer

Eier

Kommunen

Båthallen

Metallverkstedet

Konstruksjon og overordnet tilstandsgrad

Bygget	Konstruksjon	Tilstand
Grunn og fundamenter	Støpt ringmur	1-3 Vann sto i kjelleren
Takkonstruksjon	Stålbjelker	0
Bærekonstruksjon	Prefabrikkerte betongsøyler bærer langsgående stålbjelker og takbjelker i stål	0-1
Dekker	Støpt dekke mot grunnen. Antatt prefabrikerte betongdekker mellom etasjene, ikke tilgjengelig.	0-1
Yttervegger	Prefabrikerte betongsøyler avstivet med stålbjelker og kledd med korrugerte stålplater.	0-1
Dører	Store garasjeporter på tre sider. Den største porten er mot sjøsida ved slippen. En port i andre etasje. Ståldører.	1-2
Vinduer	En rekke vinduer i liggende format. Sannsynligvis plastrammer. Aluminiumsbeslag.	1-3 Må sjekke om vinduene inneholder PCB
Spesielle funksjonelle trekk	Intakt fjære hvor opphaling av fartøyer enkelt kan skje. Støpt arbeidsgulv i hele bygget. Gulvet er støpt skrått ned mot porten mot sjøsida. Godt med vinduer og dagslys. Konstruksjonsmåten har gitt et stort åpent rom for håndtering av store deler og fartøyer. Flere store porter for inn- og utlasting av store deler og fartøyer. Kjørevei helt inn til bygget.	
Maskineri og utstyr	Traverskran. Hoveddel av maskineri for produksjonen er bevart.	Motoren for vinsjen i kjelleren sto under vann ved befaringen og kunne ikke benyttes.
Møbler/inventar/lagret	Utstyr og møbler benyttet i bygget er fortsatt lagret eller i bruk.	

Dagens bruk

Hallen leies ut til Saltdal Kystlag hvor det foregår utstrakt dugnadsvirksomhet og slipsetting. Tidligere slipparbeidere er med og holder utstyr ved like.

Kultuminneverdi

Bygget med fjæra er helt intakt og ikke endret etter at opprinnelig bruk opphørte. Verksteder og spiserom og kontor er bevart, likeså maskineri og utstyr. Anlegget viser hvordan et skipsverft har vært organisert helt opp mot vår tid.

Bygget er et typisk eksempel på en industribygning fra 1980-tallet med prefabrikerte elementer, med store dimensjoner og enkel detaljering.

Kulturminneverdien til anlegget er særlig knyttet til at bygget representerer siste fase av utviklingen innen en lang historie om fartøybygging på Rognan. Anlegget har også kulturminneverdi fordi det er så intakt mht maskineri og utstyr. Selve bygningstypen er svært vanlig og finnes i andre deler av fylket og landet.

Sårbarhet

Uteområdet og arbeidsgulvet inne er robust og kan tåle mange ulike former for bruk. Bygget har store rom som kan gi plass til plasskrevende funksjoner. Anlegget er likevel sårbart fordi det slik det fortsatt står rommer tydelige spor etter fartøybyggingen. Det er skipsbyggingen som er hele grunnlaget for aktiviteten i fjæra og som også er grunnlaget for dagens tanker om et museum eller aktivitetssenter knyttet opp mot fartøybyggingen. Sporene etter skipsbyggingen med organisering internt, maskineri og utstyr er utsatt for å bli endret eller fjernet.

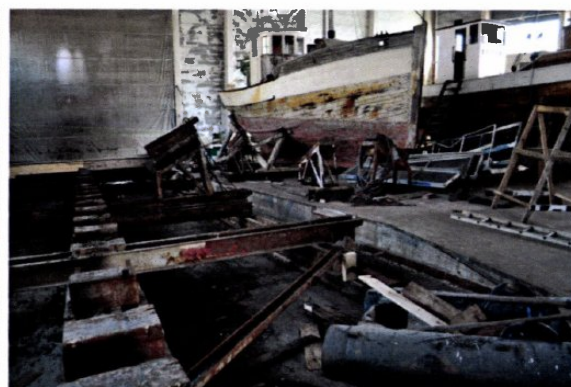
Bruksverdi

Bygget og fjæra har stor bruksverdi for reparasjon av fartøyer og til formidling av denne virksomheten. Bygget har også potensial som utstillings- eller museumbygg. Dersom det er behov for rom uten dagslys kan vinduer blendes permanent eller midlertidig. Funksjoner som legges i hovedrommet hvor slippene er, bør kunne skje uten ytterligere oppvarming da rommet ikke er isolert. Bruk til funksjoner som krever varme rom er også mulig, men krever i så fall full ombygging for å bedre byggets energieffektivitet.

Bygget egner seg også til mange andre former for verkstedsindustri og lager som ikke har spesiell tilknytning til sjøen.

Skrått dekke

Anbefalinger

En dokumentasjon av det teknisk industrielle kulturminnet Saltdalsverftet bør gjennomføres. Denne kan enkelt utføres ved at fotodokumentasjon, opptegning av organisering og bruk av arealer på eksisterende tegningsmateriale evt supplert med ny oppmåling, inventering av utstyr og maskiner, samt intervju med tidligere arbeidstakere utføres. Virksomheten ble lagt ned for kort tid siden og det bør være enkelt å få tak i gode informanter, til forskjell fra hva som er tilfelle for de eldre anleggene i Rognanfjæra. Dokumentasjonen kan gi grunnlag for en formidling av også den siste delen av fartøy- og verftsindustrien på Rognan.

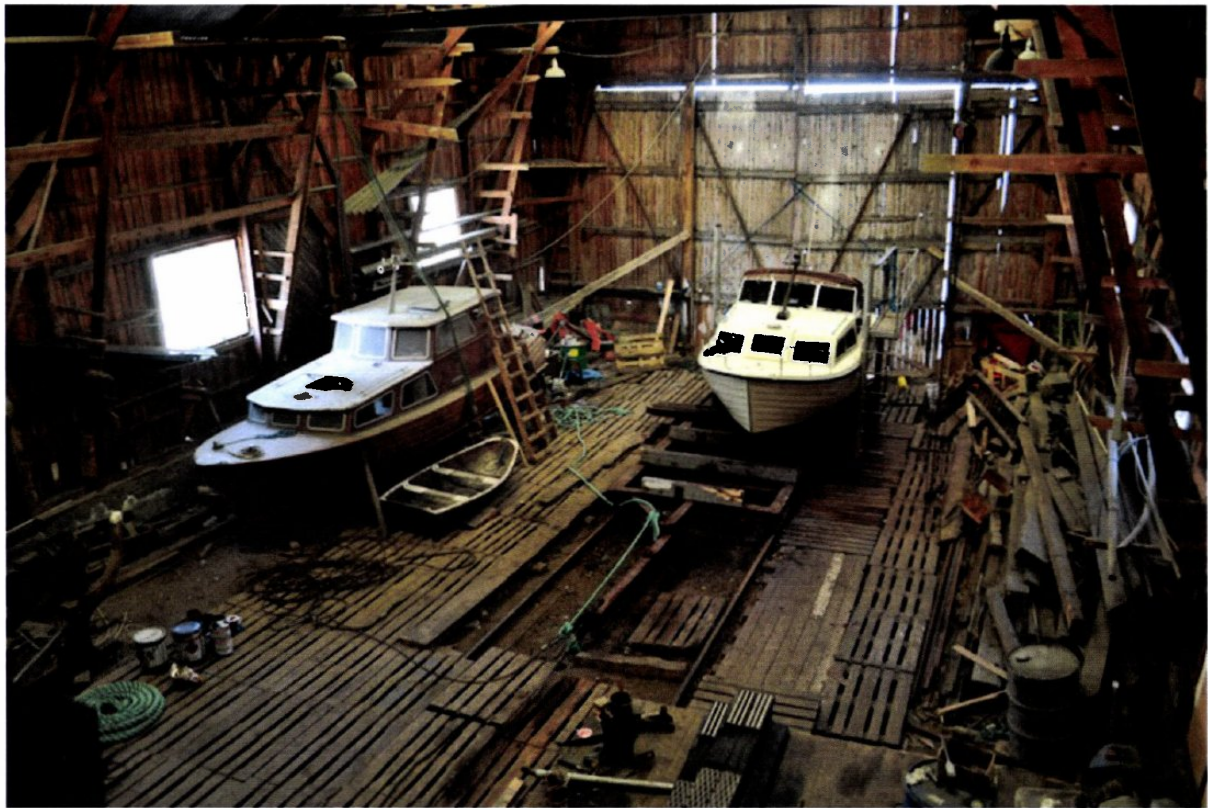
Den opprinnelige fjæra nedenfor Saltdalsverftet er en av de få intakte bitene som fortsatt er igjen. Den må bevares uten endringer. Bevaring av fjæra er viktig fordi den var del av forutsetningene for den store aktiviteten innen fartøybygging og reparasjoner på Rognan, og som også har gitt siste del av navnet til området.

Fjæra er intakt foran Hansennaustet og deler av Saltdalsverftet

Hansennaustet

Beskrivelse

Hansennaustet ligger mellom Saltdalsverftet og bryggene. Det er bygd i 1959, som den siste av tre naust (båthaller i tre) i dette området. Hansennaustet består av et stort rom for bygging og reparasjon av fartøyer med patentslip og i søndre del mot sentrum ligger maskinverksted i første etasje og treverksted og spiserom/møterom i andre etasje, samt toalett. Bygget ligger med gavlen mot fjæra på typisk vis. Foran og på begge sider av naustet er fjæra (stranda) fortsatt bevart, som ett av to steder i Rognanfjæra.

Funksjon

Båtbygging med tilhørende kontor, verksted og lager.

Type

Båtbyggeri i lett trekonsturksjon.

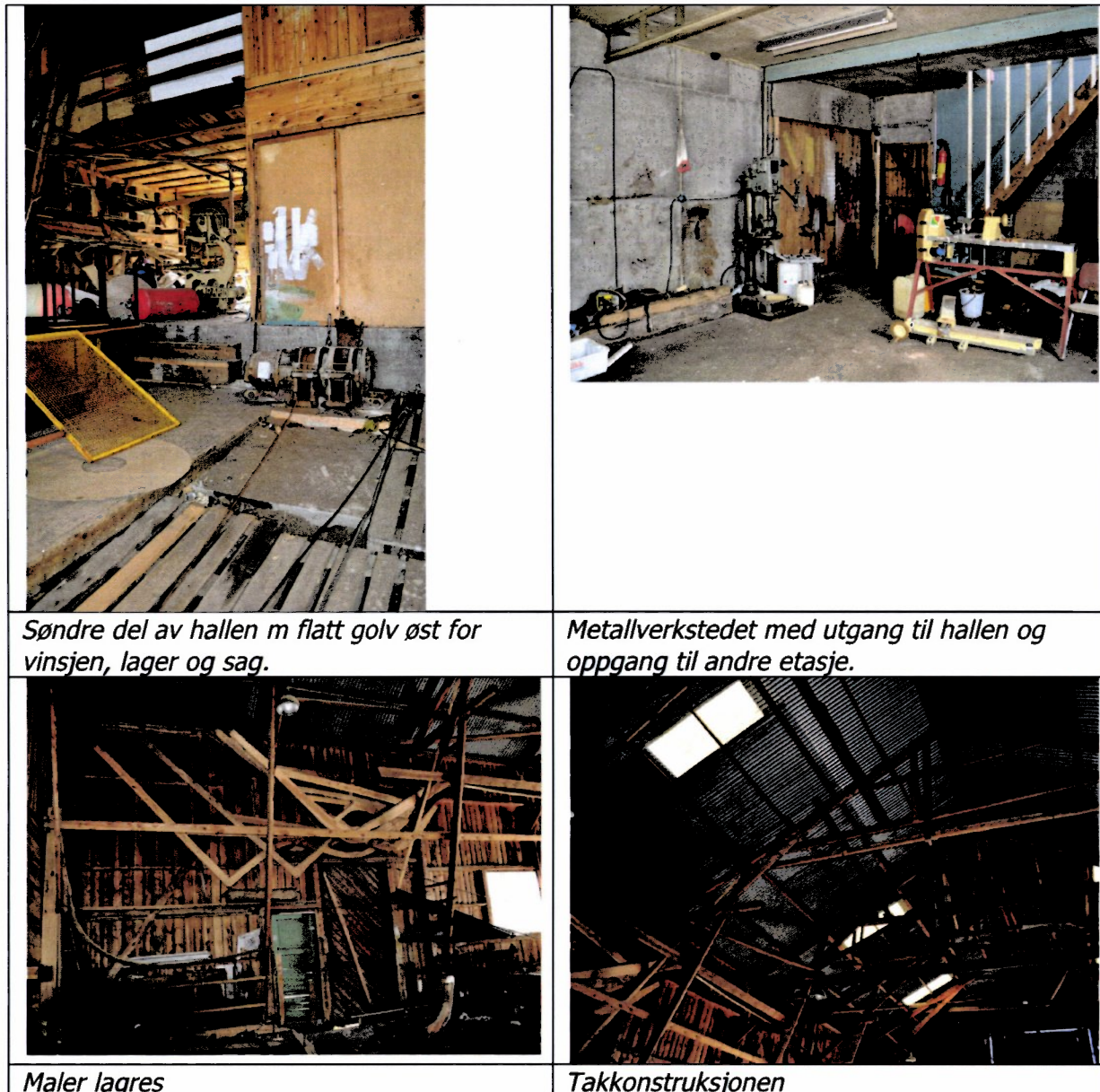
Eier

Privat eie. Leies ut til båtforeningen.

Konstruksjon og overordnet tilstandsgrad

Bygget	Konstruksjon	Tilstand
Grunn og fundamenter	Støpt ringmur	1-2
Takkonstruksjon	Sperretak med enkle skråband/avstivere i to høyder og dobbel hanebjelke og knevegg, sveiteserrøst. 5 åser på sperrene mellom dobbel mønsås og toppsvill). Sperrebind i endene, mot sjøsida må denne ha vært mulig å løsne. Lemmer kan heises opp over for å få ut høye fartøyer.	1
Bærekonstruksjon	Grove bindingsverksvegger.	1
Dekker	Dekker av trebjelkelag med plank i søndre del mot sentrum.	1-2
Yttervegger	Grove bindingsverksvegger. Kledd med trepanel.	1-2
Dører	Doble og enkle tredører.	1-2
Vinduer	Trevinduer med tre fag og tre glass i hvert fag, samt vinduer med to stolper i gavlen mot sentrum.	2
Spesielle funksjonelle trekk	Fjære og skrå bakke med patentslipp for opphaling av fartøyer. Lysinnslipp i taket. Doble store porter mot sjøen og lemmer over disse igjen. Støpt skrå bakke ned mot inngang med doble porter på oversiden av bygget.	
Maskineri og utstyr	Sager bevart i nordre del av det store rommet.	
Møbler/inventar/lagret	Flere maler er lagret.	

Dagens bruk

Hallen leies av båtforeningen som driver vedlikehold av sine båter her.

Kultuminneverdi

Bygget med fjæra er helt intakt og ikke endret etter at opprinnelig bruk opphørte. En del utstyr er fjernet. Verksteder og spiserom og kontor er bevart.

Bygget er et typisk eksempel på en båtbyggerbu fra 1900-tallet. Tilsvarende eksempler fins andre steder i landet. Det reduserer ikke byggets verdi. At to slike bygg fortsatt står i Rognanfjæra (Hansenaustet og Liengnaustet) kan vise at funksjonelle krav til fartøybygging kan ha vært like rundt om i landet. Hansenaustet viser en litt annen versjon av båtbyggervirksomheten enn Liengnaustet i det konstruksjonene har et litt nyere preg og ved at flere funksjoner er lagt inn i bygget dvs verksted, spiserom og toalett. Bygget har kulturhistorisk verdi som del av miljøet på Rognan og viser også hva slags teknologi som ble

benyttet ved oppføring av bygg innen næringen på slutten av 1950-tallet. Hanssennaustet har i tillegg en sentral plassering i sentrum og er en viktig miljøfaktor.

Sårbarhet

Bygget og fjæra er svært sårbare. Båthallen er mest sårbar for inngrep da den er mest intakt og siden det åpne rommet og konstruksjonen raskt endres helt ved mindre inngrep. De innebygde rommene i søndre ende viser også viktige trekk ved virksomheten som kontor og spiserom. Disse rommene kan likevel evt oppgraderes og gis nye funksjoner uten at de viktigste trekkene med fjæra, slippen og båthallen forringes.

Bruksverdi

Bygget og fjæra har stor bruksverdi som naust eller bu for reparasjon av fartøyer og mindre båter og som arena for formidling av den tidligere virksomheten. Problemet kan være at bygget ikke uten videre egner seg for utstillinger. Rommene i sør mot byen har potensial som kontor eller evt leilighet.

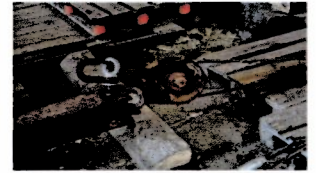
Et av rommene i andre etasje.

Anbefalinger

Den søndre delen av bygget med de avlukkede rommene kan om ønskelig oppgraderes slik at de kan benyttes til nye funksjoner som kontor eller bolig. Dette vil kreve brannseksjonering mot båthallen. Bygget bør forøvrig bør vedlikeholdes uten at store endringer foretas slik at det fortsatt kan vise trekk fra opprinnelig bruk og slik at det kan benyttes til aktiviteter som i dag eller liknende.

Hansennaustet

Bryggene

Bryggene omtales under ett, men tabeller med opplysninger om konstruksjonen og spesielle funksjonelle trekk er satt opp for hvert av de fire byggene.

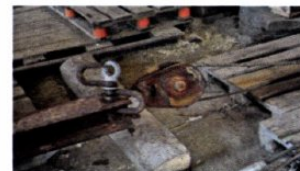
Beskrivelse

Bryggene ligger samlet lengst vest i det området rapporten omhandler. De ligger i Rognan sentrum ved dampskipsbrygga. Bryggene er oppført i perioden 1915 til under eller rett etter 2. verdenskrig. Vestligste brygge, Næstbybrygga, ble oppført først og de andre tre bryggene kom fortløpende fram til 1930; Olsenbrygga, Samvirkelagbrygga og Kulsethbrygga. De to midterste ble bygget opp igjen som større volumer etter ødeleggelse i tysk bombeangrep 1940. På oversiden grenser bryggene rett ut mot veien og på sjøsida er det oppført ei kai mot slutten av 1990-tallet. Bryggene skal ha blitt brukt til lager fra de ble oppført og helt fram til brannen i Rognan sentrum i 1979. Gavlene er orientert mot sjøsida hvor varer kunne lastes rett inn gjennom de store portene i gavlen. På landsida kunne varene lastes direkte ned i vogner eller biler fra portene i gavlen.

Bryggene er godt beskrevet med hensyn til historikk, konstruksjon og bruk i artikkelen "Bryggene på Rognan – beskrivelse av et bygningsmiljø", Liv Krane, 2007.

Eier

Kommunen

Funksjon

Brygger for lagring av varer og utstyr.

Type

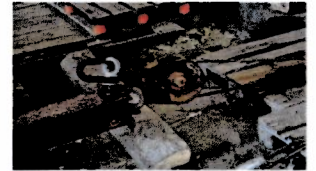
Brygger, lagerbygninger i stolpe-dragerkonstruksjon.

Konstruksjon og overordnet tilstandsgrad

Kulsethbrygga

Bygget	Konstruksjon	Tilstand
Grunn og fundamenter	Stokker satt på puter/sviller av tre. Skråavstivere.	2-3 En del stokker har råtnet av.
Takkonstruksjon	Åser lagt på tresperrer med doble skråbånd, hanebjelke, knebjelke og bindbjelke. Bindbjelken ligger i høyde langt nedenfor toppsvilla og hviler på langsgående dragere lagt på stolper midt i bygget. Taktekke av stålblater.	0-2 Hovedkonstruksjon helt OK. Taktekking her noen lekkasjer.
Bærekonstruksjon	Stolper og dragere avstivet	0-1

	med skråbånd i lengderetningen.	
Dekker	Tett trebjelkelag lagt på de langsgående dragerne og ytterveggene. Treplank.	0-1
Yttervegger	Grovt bindingsverk. Sideveis avstivet ved dekkene og krumvokste knær ved de tverrgående bjelkene/bindbjelkene.	0-1
Dører	Store doble dører i gavlene i hver etasje.	1-2
Vinduer	Kvadratiske vinduer i gavlene med kryssprosser i de to øvre etasjene.	1-3
Spesielle funksjonelle trekk	Store dekker for lagring. Bjelkelag med kort avstand mellom bjelkene og sideavstivning gir god bæreevne. Mørke rom, kun lys i gavlene. Doble store porter i gavlene for inn- og utlasting. Halvtekke langs østre vegg med boder for lagring av utstyr. Pipe. Interne tretrapper mellom etasjene. Enkelte avdelte rom for kontor, lager etc.	
Maskineri og utstyr		
Møbler/inventar/lagret	Materialer, diverse utstyr kommunen.	

Coopbrygga/Samvirkebrygga

Bygget	Konstruksjon	Tilstand
Grunn og fundamenter	Stokker slått ned i grunnen. Skråavstivere. Støpt fundament i sørvestre del.	2-3 En del stokker har råtnet av.
Takkonstruksjon	Åser lagt på enkel takstol/sperrer holdt sammen med dobbel hanebjelke og skråavstivere med knebjelke.	0-3. Bølgblikkplatene er bøyd ned over toppsvillene og knekt pga snølast. Mange hull i tekkingen i østre takflate.
Bærekonstruksjon	Dobbel stolperække innvendig med dragere avstivet med skråbånd i lengderetningen.	0-1
Dekker	Tett trebjelkelag lagt på de langsgående dragerne og ytterveggene. Treplank.	0-1
Yttervegger	Grovt bindingsverk. Støpt vegg i første etasje sørøstre hjørne.	1-3 Råteskader på deler av konstruksjon og panel.
Dører	Store doble dører i gavlene i hver etasje. Ekstra dør inn fra sjøsiden.	1-2
Vinduer	Liggende vinduer i gavlene	1-2

	med 6 glass. Takvindu.	
Spesielle funksjonelle trekk	Store dekker for lagring. Bjelkelag med kort avstand mellom bjelkene og sideavstivning gir god bæreevne. Mørke rom, kun lys i gavlene. Doble store porter i gavlene for inn- og utlasting. Interne tretrapper mellom etasjene. Innebygd bro over til Olsenbrygga. Enkelte avdelte rom for kontor, lager etc.	
Maskineri og utstyr		
Møbler/inventar/lagret	Materialer, stoler, benker, båter, diverse utstyr.	

Olsenbrygga

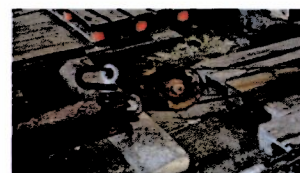

Bygget	Konstruksjon	Tilstand
Grunn og fundamenter	Stokker slått ned i grunnen. Skråavstivere. Et støpt fundament i sørøstre del.	2-3 En del stokker har råtnet av.
Takkonstruksjon	Åser lagt på tresperrer med hanebjelke. Bjelkene mellom 3. etasje og loftet fungerer som bindbjelker.	0-2
Bærekonstruksjon	Dobbel stolperække innvendig med dragere avstivet med skråbånd i lengderetningen.	0-1
Dekker	Tett trebjelkelag lagt på de langsgående dragerne og ytterveggene. Treplank.	0-1
Yttervegger	Grovt bindingsverk.	1-3 Råteskader på deler av konstruksjon og panel.
Dører	Store doble dører i gavlene i hver etasje. Ekstra dør inn fra sjøsiden.	1-2

Vinduer	Liggende vinduer i gavlene med 6 glass. Takvindu.	1-2
Spesielle funksjonelle trekk	Store dekker for lagring. Bjelkelag med kort avstand mellom bjelkene og sideavstivning gir god bæreevne. Mørke rom, kun lys i gavlene. Doble store porter i gavlene for inn- og utlasting. Trapp opp mot ekstra inngangsdør på sjøsida. På loftet ligger plank ytterst på dekkene mot langsiden for beskyttelse siden dekket ikke går helt ut til sidene. Interne tretrapper mellom etasjene. Enkelte avdelte rom for kontor, lager etc. Innebygd bro for direkte overgang til Samvirkebrygga.	
Maskineri og utstyr	En vinsj er bevart I søndre ende av bygget.	
Møbler/inventar/lagret	Stoler og bord, diverse utstyr tilhørende kommunen.	

Næstbybrygga

Bygget	Konstruksjon	Tilstand
Grunn og fundamenter	Stolper satt ned i grunnen. Skråavstivet.	1-2
Takkonstruksjon	Åser lagt på sperrer med hanebjelke. Skråavtivet og med knebjelke.	0-2 Hovedkonstruksjon i god stand.
Bærekonstruksjon	Stolper og dragere avstivet med skråbånd i lengderetningen. Stolper og dragere i 2. etasje ser nyere ut.	0-1
Dekker	Tett trebjelkelag lagt på de langsgående dragerne og ytterveggene. Treplank.	0-1
Yttervegger	Grovt bindingsverk. Sideveis avstivet ved dekkene/bjelkene/bindbjelkene.	0-1
Dører	Store doble dører i gavlene i hver etasje.	1-2
Vinduer	Flere ulike trevinduer med og	1-3

	uten sprosser dvs med 1, 4 og 6 glass. Store butikkvinduer i første etasje mot vest.	
Spesielle funksjonelle trekk	Store dekker for lagring. Bjelkelag med kort avstand mellom bjelkene og sideavstivning gir god bæreevne. Doble store porter i gavlene for inn- og utlasting. Interne tretrapper mellom etasjene. Enkelte avdelte rom for kontor, lager etc. I øvre etasjer mørke rom, kun lys i gavlene. Store butikkvinduer på vestre langside i første etasje gir et rom med mye dagslys. Svært kort tilgang til dampskipsbrygga og "plassen" der.	
Maskineri og utstyr		
Møbler/inventar/lagret	Noe lagret fra husflidsutstilling.	

Dagens bruk

Bygningene er lite i bruk. I Kulsethbrygga er boder utleid til lagerplass for båtforeningen, og noe er lager for veteranbåter. I Samvirkebrygga er lager av veteranbåter samt materiallager. Under Trebåtdagene brukes Samvirkebrygga som utstillingslokale til formidling av båtbyggingshistorie og i annen etasje ligger Brygga Kro som tidvis brukes til ulike arrangementer. Nestbybrygga åpnes for demonstrasjoner og salg av husflid og kunst under de årlige Rognandagene.

Kultuminneverdi

Bryggene har høy kulturminneverdi som del av kulturmiljøet i sentrum og som typiske eksempler på brygger langs kysten. Bryggene er ikke endret etter at de ble oppført i sin nåværende form, to av dem ble endret etter store skader under siste krig. Det fins noen få spor etter tidligere drift i dem, særlig i de mindre rommene som er avdelt i noen av etasjene. Ellers er det lite igjen som gir inntrykk fra den gang de ble benyttet for hovedlagring for Rognan. Årsaken til at lite eldre trekk er igjen kan være at bryggene jo faktisk skal ha vært i bruk som ordinære lagerbygg helt opp til ca 1980 og at det som den gang ble lagret, har satt få spor.

Sårbarhet

Bryggene står i fare for å miste noe av sin kultur- og arkitekturhistoriske verdi dersom nye funksjoner, som krever isolerte rom og dagslys, legges inn. Det er selve hovedpreget med de lange rommene med få lysåpninger og porter i endene som trues. Bryggene har få bruksspor og lite utstyr lagret som har kulturhistorisk verdi. Ved ny bruk er det med andre ord lite som går tapt av slike spor.

En fullstendig ombygging slik at bryggene som helhet rommer nye funksjoner vil vises svært

tydelig og føre til tap av kulturminneverdier. Innlemming av bare noen nye funksjoner som krever dagslys og varme rom, utformet slik at opprinnelige konstruksjoner og fasader hensyntas, vil gi mindre tap av kulturminneverdier.

Bruksverdi

Bryggene har en sentral plassering i Rognan og kan slik sett gjerne fylles med funksjoner som passer i sentrum, for eksempel utstillinger, butikker, kontorer eller boliger. Man kan tenke seg at enkelte av bryggene får en en todeling av bruken med servicearealer som kontorer eller butikker i førsteetasje og boliger i øvrige etasje. Dette er en organisering som allerede er i bruk i Rognan sentrum, som i bakeriet og restaurantbygningene rett ovenfor, og som er godt kjent fra mange andre tettsteder og byer. Fordelen vil være at en ny type boliger kan supplere dagens boliger på Rognan mens første etasje kan fylles med aktiviteter som har helårsdrift. Boliger i sentrum kan bidra til økt sikkerhet og trivsel. Den åpenbare ulempen med en slik bruk vil være krav til dagslys og brannsikkerhet i boligene som kan komme i konflikt med bevaring av vesentlige trekk i byggene. Det vil sannsynligvis være enklere å innføre to store leiligheter enn mange mindre, fordi det da kan være enklere å dekke dagslyskravene uten for store inngrep.

Uten ombygginger som reduserer bryggenes kulturminneverdi egner bryggene seg godt som lager, studiemagasin knyttet til museal drift og utstillinger. Også da vil nye krav til brannsikkerhet komme inn, men som enklere kan la seg løse.

Anbefalinger

Siden bryggene er lokalisert så sentralt i sentrum kan det være hensiktsmessig å legge til rette for kontorer og butikker i hele eller deler av dem. Dette vil kreve at man åpner for tiltak for vindtetting og etterisolering i de aktuelle arealene, samt brannsikringstiltak.

Bryggenes hovedpreg med de store volumene kan likevel bevares. Opprinnelige golv og bæresystemer kan også bevares. En slik strategi krever at man tar hensyn til de bærende konstruksjonene og organiserer ny bruk uten store inngrep i dem.

Museumsaktiviteter kan også egne seg godt i bryggene. Utstillinger og studiemagasiner vil kreve mindre inngrep i bygningene enn etablering av kontorer ol.

Skal første etasje i Næstbybrygga benyttes som butikk el. må forbindelsen til byen åpnes opp. Det vil si at beplantningen som er lagt rett foran de store butikkvinduene på langsida av Næstbybrygga bør fjernes slik at brygga igjen blir en tydeligere del av veggene i plassen ved dampskipskaia.

OPPSUMMERING AV VIKTIGE TREKK OG MULIGHETER

Rognanfjæra har høy kulturhistorisk verdi og er sårbar for inngrep

Rognanfjæra har som helhet stor kulturhistorisk verdi. Selv om mange av de første delene av bebyggelsen opp gjennom årene har forsvunnet, har området fortsatt mange detaljer og større trekk som viser rammene for næringen og livet her.

Båt- og fartøybyggingen har vært en særdeles viktig del av Rognans eksistens og historie, og dette underbygger verdien av å bevare området for ettertida. Spørsmålet er da: Hva kan en bevaring for ettertida være og hvordan skal den gjøres i praksis?

Vi vet fra en rekke andre kulturhistorisk verdifulle bygg og områder at vern i seg selv ikke sikrer bevaring. Vi vet også at mangel på juridisk vern kan åpne for overilte og kortsiktige tiltak som ødelegger for alle ettertid. Fra andre industriområder vet vi at midlertidig bruk i overgangsperioden etter at industri har blitt nedlagt og nye næringer som ateliers, verksteder og konserter kommer inn, ofte er den mest kreative og sprudlende fasen. Vi ser også at det de aller fleste steder har vært vanskelig eller ikke ønskelig å fortsette et slikt mangfold av aktiviteter knyttet til kunst og konserter. Årsaken kan være at andre næringer betaler bedre husleie og gir bedre fortjeneste for utbygger. Og skal viljen til å gjøre investeringer og ta økonomisk risiko være til stede, er utsikter til fortjeneste oftest nødvendig.

- Det er nødvendig å lage en strategi for utvikling og forvaltning av området.

Området omfatter en forholdsvis stor del av Rognan og flere tusen kvadratmeter brukbare bygg.

Noen spørsmål kan være:

- Hva er den samfunnsmessig beste måten å bruke og forvalte området på?
- Hva kjenner vi til av mulige aktiviteter og hvor store arealer ville de fylle?
- Hvordan forvalter vi bygninger i overgangsperioder mellom ulik bruk?
- Hvilke trekk og grep må vi ha avklart for området som helhet, før vi setter i gang med nye aktiviteter i én del av det eller i deler av bygningene?
- Hva er de viktigste kulturminneverdiene i Rognanfjæra? Hvilke egenskaper i området underbygger disse verdiene og må derfor for all del sikres mot å forsvinne?
- Hvor store inngrep tåler Rognanfjæra før kulturminneverdien har gått tapt?

En fjære innerst i en fjord

Rognanfjæra hvor Rognan vokste fram ligger innerst i en fjord med høye åser omkring. Tidligere hovedatkomst til Rognan var fra fjorden. Seinere har jernbane og riksvei blitt langt viktigere. Overgangen fra sjøverts til landvers ferdsel har Rognan til felles med de fleste andre tettsteder langs kysten. Selv etter flere utfyllinger i strandsonen de siste åra er Rognan fortsatt et av de stedene som har mest av den opprinnelige fjæra bevart, enten som strand, eller under kaianleggene.

Selv om færre reiser sjøveien, har det betydning hvordan Rognan "møter" vannet. I eventuell utvikling og endring av Rognanfjæra bør man se til at trekkene fra perioden fra båt- og skipsbyggingen kan oppfattes og forstås. Det innebærer ikke at alt må være som i dag. Deler av bebyggelsen og uteområdene må imidlertid bevares, uten andre endringer enn vedlikehold, skal noen av trekkene fra tidligere kunne bestå og oppleves.

Byside og sjøside – museum, næring og boliger?

Bygningene i fjæra har en overside som vender mot veien og byen. Flere av dem har potensial for en bruk som både retter seg mot fjæra og byen. Drageverftet har leiligheter og butikklokale, Hansenaustet har per i dag kontorer på oversiden som evt kan utvikles til en standard så de også i dag kan benyttes til utleie for kontorer eller butikk. Bryggene ligger lenger vest og svært nær deler av sentrum som har bygninger med butikk i første etasje og boliger i andre etasje, en løsning som også kan utvikles i bryggene.

Alle byggene i fjæra har i tillegg til sin kulturhistoriske verdi også verdi som del av omgivelsene i Rognan. De viser til sammen at Rognan er et sted som over lang tid har hatt næringsaktiviteter knyttet til sjøen.

Bruken av områdene i fjæra endrer seg. Et skille, slik det er etblert flere steder med gjerde eller beplantning er ikke lenger nødvendig. Fjæra kan igjen bli en del av sentrum.

Uteområdene med lagerplass, slipper og kaier er viktige deler av kulturmiljøet

På eldre fotografier ser man at båter og fartøyer ble bygget og reparert under friluft. Helt opp til vår tid ble de største fartøyene reparert utendørs, på slippene. Men det er ikke bare

selve fartøyene som har hatt plass ute. Også flere deler av virksomheten trengte arealer ute være seg lagring, slipsetting eller lasting og lossing. I arbeidet med å bevare deler av og utvikle Rognanfjæra er det avgjørende at utendørsområdene blir del av hva man jobber med. Det betyr ikke at de bør forskjønnes eller legges inn under store tiltak, men det er viktig hva de ulike arealene har vært benyttet til i tilknytning til virksomheten som har vært her. Fjæra og arealene bør fortsatt være tilgjengelig, kanskje i enda større grad nå enn tidligere.

Kaia med Drageslippen og Liennaustet i bakgrunnen

Reine boligbygg i fjæra ville privatisere området

Dersom enkeltbygg i fjæra bygges helt om til boliger også i første etasje vil området bli oppfattet som privatisert. Det samme gjelder dersom nybygg oppføres som rene boliger uten andre mer offentlige funksjoner i første etasje. En slik endring av tilgjengeligheten i fjæra, rent praktisk eller opplevelsesmessig frarådes på det sterkeste. Andre områder på Rognan egner seg bedre for slik utbygging. En annen og mer interessant modell er å utvikle deler av bygningsmassen i fjæra med næring/offentlige aktiviteter i første etasjene og boliger i øvre etasjer. Dette er en modell som fins i sentrum av Rognan allerede.

De store arealene kan fylles med mange ulike aktiviteter og virksomheter

Bebyggelsen i Rognanfjæra dekker mange tusen kvadratmeter innendørs bruksareal. Det kan være fornuftig og det kan gi liv i fjæra dersom man fortsatt åpner for flere typer aktiviteter og utleie i området. Det betyr at området sannsynligvis tåler et visst innslag av

helt andre næringer enn de sjørelaterte og samtidig kan utvikles til et interessant område for formidling av Rognans fartøybyggingshistorie.

Om museumsaktiviteter

Minimum et av de robuste byggene med store rom og arbeidsgulv bør avsettes til planlagte museumsaktiviteter. Det vil si Drageverftet eller Saltdalsverftet og i tillegg eventuelt Nerverkstedet. Disse 3 byggene er romlige og robuste og kan egne seg både for verkstedsdrift, laboratorier og utstillinger med mer, selvfølgelig etter tilpasninger.

Hvilket område i fjæra som best egner seg for museumsaktivitet kan vurderes ulikt. Nærhet til sentrum kan være en fordel og slik sett er bryggene godt egnet. Likevel er ikke avstandene store og et attraktivt museum, demonstrasjonsverksted eller formidlingslokale vil trekke folk også om det som helhet eller deler av det ligger lenger øst i fjæra.

Fra Drageverftet

ARBEIDSSOMRÅDER OG TILTAK

For å sikre en bærekraftig utvikling av Rognanfjæra der kulturmiljøet kan bli en viktig ressurs, må det arbeides på flere felt. Vi går her gjennom noen av arbeidsfeltene. Skal de kulturhistoriske verdiene i Rognanfjæra kunne bevares og området igjen bli en viktigere del av livet og næringsgrunnet i Rognan, må imidlertid en omforent strategi utarbeides.

Bygningsvern

Arbeidet med å etablere et fornuftig bygningsvern på den store og bevaringsverdige bygningsmassen i Rognanfjæra bør skje på flere fronter.

Bygningene bør sikres et reelt vern, gjennom:

- formelle beslutninger i kommuneplan som sikrer enkeltbygninger, miljø og uteområder
- kunnskapsbygging knyttet til hvilke verdier og sårbarhet disse kulturminnene representerer
- å organisere det kommunale eierskapet og forvaltningen slik at det har en bedre og tilstrekkelig bygningsfaglig og kulturminnefaglig plattform
- å gi faglig bidrag til private eiere og innlemme dem i en felles utvikling av området
- å organisere faglige gode prosjekter inkludert søknader om tilskuddsmidler
- å stimulere til lokal kunnskapsbygging og sysselsetting knyttet til reparasjon

En positiv utvikling i Rognanfjæra kan gi ringvirkninger i Saltdal for øvrig.

Økonomiske forutsetninger

Noen av bygningene kan forholdsvis enkelt settes i stand og brukes uten at det er store løpende kostnader til vedlikehold. Noen av de større volumene vil kreve en annen innsats og der vil det være nødvendig å sikre et økonomisk fundament. Det er likevel slik at ved å betrakte og forvalte bygninger som kulturminner og velge reparasjon (oppretting av forfall) framfor rehabilitering (standardheving, forbedring) kan de økonomiske utfordringene være betydelig mindre enn for oppgradering.

Annen organisering av eierskapet i de kommunalt eide bygningene vil i noen tilfeller gi bedre forutsetninger for eksterne tilskudd til nødvendige reparasjonsarbeider.

Av aktuelle kilder å kunne søke tilskuddsmidler fra nevnes Norsk kulturminnefond, som fra 2011 har teknisk og industrielle kulturminner som et av sine satsingsfelt, og stiftelsen Uni, som sammen med kulturminnefondet er av de få større økonomiske bidragsytere. Ved bruk til kultur- og næringsformål, og museumsformål, kan andre finansieringskilder også være aktuelle.

Juridiske virkemidler

Etter kulturminneloven kan bygninger vedtaksfredes. Dette er det sterkeste virkemiddelet som kan brukes, og det brukes sjelden. Fredning er likevel under vurdering for Haagensenverkstedet i Rognanfjæra, noe som i seg selv signaliserer verdiene i området. Det er ikke dette prosjektets oppgave å foreslå juridiske vern av andre bygninger, men i utviklingen av videre strategi for bygningene og området, er fredning et av virkemidlene som er naturlig å vurdere.

Også kommunen har etter kulturminneloven ansvar for å utrede og ivareta kulturminneverdier når vedtak etter andre lover har virkning for disse verdiene.

Kommunen er myndighet etter Plan- og bygningsloven og har dermed stor innflytelse på hvordan kulturminner forvaltes. Kommunen kan vedta juridisk bindende vern gjennom reguleringsplaner, tidligere skjedde dette gjennom regulering til spesialområde formål bevaring. Bryggene er underlagt denne verneformen, som de eneste på Rognan. Etter ny Plan og bygningslov av 2010 kan kommunen etter §12-7 vedta "bestemmelser for å sikre verneverdier i bygninger, andre kulturminner, og kulturmiljøer, herunder vern av fasade, materialbruk og interiør, samt sikre naturtyper og annen verdifull natur". Etter samme paragraf kan kommunen også sette vilkår for bruk av bygninger, arealer og anlegg i planområdet. Kommunen kan også vedta hensynssoner der ivaretagelse av kulturminneverdier er en av mulighetene.

Kommunen bør utarbeide en områdeplan etter Plan- og bygningsloven for Rognanfjæra som åpner for verdiskapning kombinert med vern av viktige trekk i bygninger og omgivelser.

OPPFØLGING PÅ KORT SIKT

Tilstandsvurdering og forvaltningsplaner

Tilstandsanalyser med budsjett for istandsetting er utarbeidet for Dragesaga og Lineгнаustet. Slike analyser bør utarbeides for alle byggene, slippene og kaiene og de kan være del av grunnlaget for forvaltningsplaner.

Dokumentasjon av anleggene som teknisk-industriell kulturminner

Ytterligere dokumentasjon bør utføres i Saltdalsverftet, Haagensenverkstedet, Dragesaga og saga i Vesterfjæra, samt Dragebrygga meget snart før ytterligere utstyr og innredning som bidrar til forståelse av hvordan bygningsanleggene har vært brukt, går tapt. I dokumentasjonen er det avgjørende å få fram hvordan bygningene har vært organisert og brukt og hvilke trekk ved dem som forteller om driften og livet i dem. Det er nettopp dette som er bygningenes største kulturhistoriske verdi. Dokumentasjonen kan bestå av en kombinasjon av fotodokumentasjon, inventering (registrering av maskineri og utstyr og avmerking i planer og snitt av hvor de står), intervju med mennesker som har arbeidet i nettopp disse byggene, der det er mulig å få til, og en beskrivelse. Det er utviklet metoder for å utføre slik dokumentasjon svært effektivt. Et eksempel på slik dokumentasjon av et teknisk-industrielt anlegg er oversendt kommunen sommeren 2010: *Dokumentasjon av Lista Treskipsbyggeri, prosjektrapport*, Norsk Sjøfartsmuseum 1999.

Notater som måtte huskes i arbeidet er skrevet ned på bjelkene i Dragebrygga.

- Det er sporene som gir minner og som trigger fantasien